

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Az országos m. gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.
Nem tagoknak előfizetési díj:
Egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest (Köztelek),
Üllői-út 25. szám.
Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

AZ OMGE. KÖZLEMÉNYEI.

Meghívó

az OMGE. dohánytermelési bizottságának
1897 február hó 3-án (csütörtökön)
delután 4 órakor a Köztelek tartandó
ülésére.

Tárgyak:

1. A bizottság megalakulása: elnök, esetleg alelnök választása.
2. A m. kir. dohányjövődék 1896. évi statisztikája.
3. *Kerpely Kálmán* tanár előadása Németországban tett dohánytermelési tapasztalatairól.

Gróf Desseffy Aurél,
az OMGE. elnöke.

Meghívó

az OMGE. kertészeti és gyümölcstermelési
bizottságának
1898. évi február hó 5-én,
azaz szombaton d. u. 4 órakor a Köztelek
nagytermében tartandó ülésére.

Tárgyak:

1. A bizottság megalakulása és elnök választás.
2. Jelentés a gyümölcserőntésű szövetkezetek létesítése érdekében megindított mozgalom feől.
3. Jelentés a „Thanatonna” végeztetett permetezési kísérletekről. Ennek kapcsán a) javaslat a Thanatonnaal végeztetett eddigi feeskendezési kísérletek eredményeinek közzétételére tárgyában, b) javaslat, hogy a Thanaton gazdasági egyetlek által is árusítható legyen.
4. A Magyar Gazdák Vásárasznak Ellátó Szövetkezete által forgalomba hozni szándékolt

s gyümölcsescsomagolásra szolgáló ládák bemutatása.

5. Californiai, francia és tiroli gyümölcs-aszálványok bemutatása és összehasonlító vizsgálése.

Gróf Desseffy Aurél,
az OMGE. elnöke.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület
által

a nagymélt. földművelésügyi m. kir. miniszterium segélyével

a Köztelek nagytermében

1898. évi február hó 17., 18. és 19-én
tartandó

gazdasági előadások programja:

I-só nap. Február hó 17-én (csütörtök).

Deléltől 9—10^{1/2} óra *Dr. Kosutány Tamás*:
Műtrágyák és abraktakarmányok vizsgálata, különös tekintettel az 1895. évi XLVI. t.-cz.-re.

10^{1/2}—12 óra *Rássó Imre*: Czurkorrépagam tenyésztése.

Delután 3—4 óra *Sporzon Pál*: Újitások a mezőgazdasági gépeken. (A petroleum- és villamos-éke szerkezete és működése).

4—5 óra *Thaiss Lajos*: Vetőmagvizsgálata, különös tekintettel az 1895. évi XLVI. t.-cz.-re.

II. nap. Február hó 18-án (péntek).

Deléltől 9—11 óra *Jablonszki József*: Őszi vetések légyparazitáinak kérdése, valamint az ellenük való védekezés.

11—12^{1/2} óra *Kerpely Kálmán*: Istállótrágya kezelése és a komposzt; a zöldtrágyázás.

Delután 3 órától *Dr. Tangl Ferenc*: Az ártórések életani alapja. (Kísérleti demonstrációk az állatletlan körből villamos vetítéssel és Röntgen-sugarakkal).
(Ezen egy előadás nem a Köztelek nagytermében, hanem a m. kir. állatorvosi akadémia életani épületében tartatik meg).

III. nap. Február hó 19-én (szombat).

Deléltől 9—11 óra *Nagy Vince*: A tejszövetkezetekről.

11—12^{1/2} óra *Cserháti Sándor*: A gyomművelényekről.

Delután 2^{1/2} órakor. Gazdasági múzeum megtekintése.

A közleki gazdasági előadásokban való részvételre az OMGE. titkári hivatalánál február hó 14-éig lehet jelentkezni, amidőn a jelentkezők sorrend szerint számozott igazolványokat kapnak, mely helyüket biztosítja.

A gazdasági előadások látogatása teljesen ingyenes és azokban minden gazda részt vehet.

Állattenyésztési és állategészségügyi szakosztály ülése.

(1898. január 23.)

Jelen voltak: *Tornyay Béla* elnökléte alatt *Mádi Ferenc* László szakosztályi alelnök, *Andrássy Sándor* gróf, *Baross Károly*, *Bálintffy Pál*, *Fischl Lipót*, *Grimm György*, *ár. Hutvay Ferencz*, *Jakobovics Zsigmond*, *Juhász Antal*, *Kodolányi Antal*, *Löcherer Andor*, *Liska Samu*, *Monostori Károly*, *Schlichter Izidor*, *Sierbán János* és *Zaleski Jenő* szakosztályi tagok. A tisztviselő kar részéről *Forstner Géza* igazgató, *Rubinek Gyula* ügyvezető-titkár, *Selassy Zoltán* szerkesztő-titkár, *Buday Barna* társzer-

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete
Budapest, Alkotmány-utca 31. szám.

Tavaszi mag-árjegyzékünk
e lap 178. oldalán található.

kesztő és *Jeszenszky* Pál titkár, mint előadó, *Tormay Béla* a szakosztály elnöke üdvözlő a megjelenteket, az ülést megnyitja. Az ülés első tárgya:

A huszofogásati előző reformja.

Előadó: Erre nézve az előadói javaslatot dolgoztam ki, mely a "Köztelek" legutóbbi számában közöltévért, mellőztessék az előfelosztás tekintetén, mely esetben átírtévért a 6 pontba összefoglaló határozati javaslat tárgyalására. (Helyeslés.)

A javaslat 1. pontját a szakosztály a 6. és 7. pontokkal együttesen tárgyalja.

Jeszenszky Pál előadja a határozati javaslat e) pontját.

Löcherer Andor e pontnál külön határozati javaslatot terjeszt elő, mert az előadói javaslat szerint nem látja a kérdést megoldottáknak főként azon szempontból, hogy a mai adóztatási rendszer nehezebbé megoldásának. Szóla arra fektetné a foylyt, hogy a hazai származású huszofogás részében, különösen Budapest élelmiszereknél, úgy, hogy mikor előny adunk a hazai husnak, akkor egyuttal a központi vásárcsarnok forgalmára is tekintettel legyünk is az idegen származású marha a fogyasztási adók kétszeresével suttassék.

Sierbián János nem járulhat az előadói javaslat a) pontjához azért, mert az a korszerint való osztályozás megállapítását véli helyesnek, a levigandó szarvasmarháknál. Ezt pedig a gyakorlatban keresztül vinni nem lehet, mert az 1-3 éves lehetetlen precízze megállapítani a fogak után a szarvasmarha életkorát. **Löcherer** indítványát azonban szövegben nem fogadhatja el állattenyésztési szempontból, inkább a megállapított tartassék fenn, amely sok részben igazgatlanlyan, de megvédí az állattenyésztést.

A népesség rohamos gyarapodásával ugyanis, a mezőgazdaság egyéb termelési ágai

is folytonosan fejlődnek, s a termelésre használt terület nagysága mindinkább növekedik.

Tormay Béla elnök: az az álláspont közöletének az idealizmust, ha az állatok súly szerint adóztatnák meg, de még itt is tekintettel kellene venni azt, hogy a hus minősége nagyon különböz, pl. egy 8-10 éves berni ökr és egy 6 éves magas hizlaláson átment ökr között. A kor szerint való megadótás már távolabban van az ideális álláspont és e mellett suttana a gazdát, mert nehezebbé nekí a seletjes anyagot való megszabadulását.

Leghelyesebb, ha az eddigi fogy. adómódszer tartatik fenn, amely mellett ami marháknak előnyben részesül a keleti provenienciára felett.

Löcherer Andor: Azt az előnyt, amelyről a keleti marha felett a magyar marha bír, még nem tartja elegendőnek, mert Szerbiából sok marha hozatik be és konkurencziát okoz; pedig a magyar gazdának az állattenyésztés pótolta a gabonatermelés terén ért vesztéseiket.

Az eddigi megadótásnak helytelenségét számadatokkal mutatja ki s oda kéri, hogy az idegen marha a fogyasztási adók kétszeresével suttassék.

Andrássy Sándor gróf abban a nézetben van, hogy az 1903-ban lejáró kereskedelmi szerződések újból való megkötéséig célszerűbb volna a fogyasztási adók retormján nem bonyolítani.

A mostani szerződéssel ugyúgyis meg van oldva elégedve a szomszéd államok is az újonnan való megkötésnél sokkal könnyebb lesz tárgyalni a régi alapon.

Mád Kövesz László mindenhon oszta előtte szóla nézetét, azonosítván szövegében tartja, hogy a fogyasztási adók növekedés-marháknál és borjúnál emellessék állattenyésztési szempontból.

Rubinek Gyula 1894-ben azt az álláspont-

tot foglalta el a szakosztály és a választmány is, hogy e kérdést hagyjuk megfoglyatlannul, mert a magyar marháknak lehetetlen nagyobb előnyököt biztosítani, míg a kereskedelmi szerződések fennmarad magában, különben a megadótás utódjában is bizonyos mértékű védelem van. Javaslója a jelenlegi állapot fenntartását.

Tormay Béla elnök összegezve az elhangzott kijelentéseket a szakosztály többségének határozatát kimondja, hogy az előadói javaslat pontjait elváltva a szakosztály gróf **Andrássy Sándor** és **Rubinek Gyula** azon javaslatát mellett foglyt állít, hogy a szarvasmarha megadótására nézve a jelenlegi állapot tartassék fenn azzal a hozzáadással, hogy az egyéves kor h lyett a borjúknál 2/3 éves kor elutaltassék.

Előadó olvasva javaslat a) pontját, mely a juhok és sertések fogyasztási adóira vonatkozik.

A szakosztály a b) pontot változtatlanul elfogadta.

Előadó olvassa a javaslat c) pontját. A pont a szakosztályt új módosítással fogadja el, hogy a fogyasztási adók kivételével a sertések osztályának következőképp osztályozza: a malacsz 15 kg, sildő 60 kg, s e nyilon felül öreg sertés.

Előadó olvassa a d) pontot.

Förster Géza: a friss husra kivettelt fogyasztási adóra nézve oly osztályozást kíván, hogy az 1-35 osztályba sorozassék a fiatal és friss hus és szalonna, a 2-ik osztályba a kolbászfélék és a feldolgozott hus. Egyuttal indítványozta, hogy e kérdés tettekk át a választás végett a Mészárosok és Hentesek ipártársulatához is.

A szakosztály a d) pontot ezzel a módosítással elfogadta.

Előadó olvassa a e) pontot, egyuttal meggyzi, hogy az egész ország területén egyedül a székesfőváros területére behozott

Új Dél-Walesből	684,783 bált (a 4 máza)
Victoriából	444,733 "
Dél-Ausztráliából	152,860 "
Queenslandból	177,820 "
Tasmaniából	13,613 "
Új-Szeclandból	370,542 "

Összesen 1.804,351 bált, vagyis 7.217,403 máza gyapjút.

Egy bál gyapjú átlagos ára 12 sterling font (1 sterling font = 12,50 frt) volt, tehát az elszállított összes gyapjú értéke 21,652,212 sterling font (körülbelül 220 millió forint) tehető.

A gyapjútermelés folytonos haladása természetesen a tenyésztelőkkel való kereskedelem is előnyös hatással van.

Habár tavaly étek a legnyobóbb ár, melyet valaha tenyésztésért adtak, t. i. 1800 gúnton (4000 frt) James Gibson Bellevue "Prankent" nevű kosérát, mégis az idei aukció átlaga magasabb volt az eddigieknél.

A legközlezebbi nyírású idősök kilátási igen kedvezőtlenek. A rendkívüli szárazság és az ennek nyomában fellépett járványok folytán az ehullás igen nagy volt, így arról is beszélnek, hogy az ottani becsések szerint a várható gyapjúterménynek 20-25%-al kevesebbre tehető a tavalyinál.

Ezzel a prognózissal legnyobóbb a sydney-i osztrák-magyar konzulátus legutóbbi jelentése is megegyezik, épp így a külföldi czégek magán-írásleírásai is azt lelké követték, hogy a járványok elterjedése és a bírányzás meg nem felélté vála miatt a juhállományban szám-bavehető csökénés állott be.

Nem csak ezen körülmények folytán - melyeknek hatása mindenesetre éreztethet lesz, - hanem más okokból is az lett várni, hogy Ausztrália gyapjúkivitele nem fog nagyobb, sőt valószínűbb, hogy abban jelentékeny csökénés áll be.

TÁRCZA.

Ausztrália gyapjútermelésének százados évfordulójaéhoz.

II.

Figyelemre méltó adatokat találunk a sydney-i tudósító leveleiben, az ausztráliai juhnyájának növekedésére vonatkozólag.

E szerint 1797-ben az állomány 29 drb volt.

1803-ban	10,157 "
1825-ben	237,622 "
1842-ben	4.806,847 "
1850-ben	13.059,324 "

1851-ben következett be Victoria, 1860-ban pedig Queensland különválása. Mely körülmények folytán a statisztikai adatok több évig hiányzanak.

A levél írója folytatlag csak a jelenlegi állomány nagyságát közli; szükségeseink tartom tehát számadatokat a közbeeső időszakra vonatkozóknak kiegészíteni.

1877-ben	58.700,000 drb
1880-ban	75.190,000 "
1883-ban	83.370,000 "
1889-ben	101.310,000 "
1890-ben	114.120,000 "

1891-ben = 124.640,000 darab új volt Ausztráliában (l. Conrad "Handwörterbuch der Staatswissenschaften").
1897 június 1-én a juhállomány körülbelül 124 millió tetk ki.

Ez az állomány az egyes tartományok között következőképp oszlik meg:

Új-Dél-Wales	50.677,270 drb
Victoria	13.130,943 "
Queensland	18.587,696 "

Dél-Ausztrália	7.325,003 "
Nyugat-Ausztrália	2.132,111 "
Tasmania	1.727,209 "
Új-Szecland	20.230,829 "

A juhok számával a nyírású átlagos nagysága is folytonosan emelkedett, épp így járult évről-évre a gyapjú minősége is úgy, hogy már a negyvenes évek elején a *Betany Wool*-t - mint akkor az ausztráliai gyapjú neveztek - mindinkább nagyobbodó figyelemben részesítették.

Néhány évvel később létesült Londonban az a "Colonial Sales" (a tengerentúli gyapjú kereskedés aukciójának intézménye. Ezek az aukciók azontul az egész világ gyapjú-áraitra mérvadóok lettek. A londoni aukciók nagy befolyása az áralakulásokra maig is fennáll, de a jelentőségükből mégis sokat vesztettek, mintán az ausztráliai helyi gyapjúaukciók mintán a legújabb jelentőségbe tesznek bejutást.

Körülbelül felét az összes ausztráliai gyapjúnak ugranis jelenleg közvetlenül ott vásárolják az európai és amerikai kereskedők. A direkt bevásárlás folytán a vevők megtakarítják a londoni aukciók nagy költségeit, melyek különösen a kontinens kereskedőire nézve oly jelentőségek, hogy ezek még szor is sokat megtakarítanak, ha a gyapjút Ausztráliában valamivel magasabb áron fizetik meg.

Előnye még a direkt bevásárlásnak az is, hogy a gyapjú így sokkal gyorsabban eljut rendelkezésre helyére és a mi különösen fontos, hogy a vevőnek a helyszínén sokkal nagyobb választéka van.

Mindévek folytán sok kérdése, hogy a londoni közvetítő kereskedelem teljesen elvesztette jelentőségét!

Az ausztráliai gyapjúkivitel jelenlegi nagyságát a legutóbbi évadban az alább közölt számadatokkal mutatják.

Hajóra raktak

számszakra, vadra és vadszárnyasokra van fogyasztási adó kivétel a hetvenes évek óta, miért is kívánatosnak tartja, hogy a fogyasztási czikkre kirotó fogyasztási adók törlését hozza javaslathá a szakosztály.

Gróf Andrássy Sándor hozzájárul a javaslathoz, bár nem sokat remél attól, hogy az érvényre juttatható legyen. Felhívja a szakosztály figyelmét a szarvas és dámvad behozatal könyvtésére, ami főképp a szegény néposztály érdekében szükséges volna.

Forster Géza indítványozza, hogy akként kérésék a vadra névze a fogyasztási adó elengedése, hogy az az teljesen meg nem szüntetőd, akkor a vadnak súly szerinti megadóztatása eszközöltesse. A szakosztály az e) pontot így értelemben fogadta el.

A szakosztály az előföldi javaslat 3., 4., 5. pontját változtatlanul elfogadta és a választási eld tejeszteti határozta.

Forster Géza indítványozza, hogy egy a bupapési Hentes Ipartársulat, mint az Országos Erdészeti Egyesület" is fölkérésenek a fogyasztási adók reformja ügyében teendő hasonló irányú feljterjesztések intézésére. Sőt czél szerinek tartja, ha a borbehozatali adóval a szőlőszeti szakosztály is foglalkozék.

A szakosztály az előterjesztések hozzájárul.

**Adatgyűjtés az ivarzásí és szűlési rendelle-
nességek okairól.**

Monostori Károly felolvassa „Adatgyűjtés az ivarzásí és szűlési rendellenességek okairól” című javaslát, amelyet egész terjedelmében közzétek a Közlekek má számának állattenyésztési rovathoz.

Tormay Béla előli: A szakosztály névben köszönetet fejezi ki előadónak tartalmas munkálatáért. Szólok szintén az állattenyésztési felügyelők tartja a legnhivatottabbakká arra, hogy a kívánt adatokat beszeresék.

Köszönetnyilvánít: Aggályt fejezi ki az írárt, hogy a beszerzendő adatok elég hiteles-

Ezzel egyidejűleg természetesen a juh-tenyésztés idővel mindinkább azokra a területekre fog szoríttatni, amelyek talaj, éghajlati és egyéb viszonyainál fogva csakis így értékesíthetők.

Ehhez járul még azon körülmény is, hogy — amint már említettük — a merinókat sok helyütt angol huszokháló helyettesítik. Így pl. Tasmánia és Új-Dél-Wales szigeteken már csaknem mindentűt southdown, shropshire és más angol huszú keresztéseket tenyésztenek, mely tiszta merinó-juhazatok alig találhatók.

E megváltozott ténysszjárások oka az, hogy a fagyasztott hús kivétel mindinkább tért hódít és sok juhnyésztő — a gyapjútermelés rovására — erre helyezi a fozulát.

Mindzek alapján feltehető, hogy Ausztrália gyapjútermelése a jövőben növekedni nem fog, *gyapjútermelés pedig csökkenése áll be.*

A gyapjúexport némi csökkenése különben már az utolsó évtizedt éven vonatkozó adataiból is kitűnik.

A gyapjúkivétel 1885 óta következőképp változott.

1886—87	1.185,000	bal.
1887—88	1.287,000	»
1888—89	1.355,000	»
1889—90	1.403,000	»
1890—91	1.618,000	»
1891—92	1.790,000	»
1892—93	1.808,000	»
1893—94	1.890,000	»
1894—95	1.952,000	»
1895—96	1.837,000	»
1896—97	1.804,551	»

A kivétel e szerint 1894—95-ben érte el tetőpontját és azóta csökkenőben van.

sék és megbízhatók lesznek, mert a gazda, ha észreveszi, hogy mily irányban kérdőzökölnek az adatok beszerzésével meghízott közegek, akkor beszámolódd és nam adatokat fog bediktálni.

Zaleski Jenő: Más nézetben van. A gazdáközönseg tudja, hogy ezen adatok összegyűjtés és földolgozás ntán nek hasznára válnak s reméli, hogy a gazdáközönseg 80%-a öszintén befogja valani az adókat, s azokat beszámolódd ezután elhatározza, hogy az előadó javaslat értelmében fölterjeszt intéz a földmívelésügyi miniszterhez és kéri, hogy ez adatok beszerzésével az állattenyésztési felügyelők bizza meg és az ekként beszerzett adatokat bocsassa az egyesített rendelkezésére.

Gazdák eltiltása az ojtások végzésétől és a sertésármílen ellen fogatosítandó öv-
intézkedésék.

Jeszesszky Pál titkár: Előterjeszt, hogy a földmívelésügyi miniszter leiratott intézett az egyteljes, melyben védenék meg az aratókat, hogy a sertésármílen ellen védintézkedéséket kintebten czélszerű volna-e hasonló törvényes intézkedésék elrendelése, mint aminek a juh-hímli ellen érvényben vannak. A sertésármílen névze a törvény nem írja elő azon védintézkedéséket, amelyek a juh-hímli ellen érvényben vannak, holtit e két betegség teljesen azonos a két állatfajnál a betegség egyiről a másikra könnyen átterjed. A gazdák által végzett védő-
ojszinták a leirat szerint nagy mértékben előmozdítják a hímli terjedését, mert a beojtott nyájakkban a fertőző anyag állandóan fentartatik és ily módon a be nem ojtott juhnyájuk is a fertőzés állandó veszélyének vannak kitéve. A miniszternek tehát az a szándéka, hogy a gazdáknak a juhajtás teljesen betiltja és azok végzését állatorvosokra ohatja bízni, s az állategészségügyi törvénynek a juh-hímli elleni intézkedéseit egyraltal ki akarja terjesztetni a sertések hímliére is. Mielőtt azonban a a fertőzés elleni határozta, véleményem kitéve, az egyesületiök vajjon szükséges volna-e gazdai szempontból a sertések hímliére névze öv törvényes intézkedésék elrendelése, mint a minők a juh-hímli névze érvényben vannak.

Előadó röviden ismerteti a törvény idevágó intézkedéseit, melyek előljár, hogy a betegség fellépése esetén a beteg juhok azonnal elkülönítődök az egészségesektől és a betegségről a hatóságnak jelentés teendő.

Ha a beteg juhok nem volnának az egészségesektől a ragályozás veszélye nélkül elkülönítődök akkor a hatóság tartozik a fertőzés elleni védelem elrendelésére a beojtott juhok ugyanazon elbánásában részesítődök, mint a hímliében beteg juhok.

A törvény nem írja elő, hogy az ojtást állatorvosnak kell végzenie és tény az, hogy a gazdák legtöbb esetben maguk végzik az ojtást.

A kérdés már most az, egy végzik-e a gazdák az ojtásokat, hogy azok kifogások, vagy pedig jó? Szólok azt tartja, hogy a gazdák az ojtást jól végzik s ezt a statisztikai adatok is bizonyítják, melyek szerint a juh-hímli országzerte nagy mértékben csökken. Az állategészségügyi „Érvkönyv” adatai szerint az 1896. évtben 16 ezerrel oljára csökkent a hímliében elpusztított állatok száma. A miniszter leirat második pontja arról szólok, hogy a törvénynek a juh-hímli elleni vonatkozó intézkedéseit kiterjesztessenek a sertésekre is. Mindenek előtt eldöntendő az a kérdés, vajjon a juh- és sertésármílen tényleg egy és ugyanazon betegség-e? Szólok szerint az a kérdés még teljesen tisztázásra nem, miért is kívánatos, hogy ez alapos kísérletek által kiderítessenek. Előadó végül kifejti, hogy indokolatlan volna a gazdákak az ojtások végzésétől eltiltani s a juh-hímli ellen érvényben álló törvényes intézkedéseket a sertésekre is kiterjesztetni. A következő határozati javaslatot terjesztje elő.

Mondia ki a szakosztályt, hogy: 1. a jelenleg divó juhajtási eljárást megfelföldnek tartja, mely ekként annak ellátására a védőojszinták teljesítését állatorvosokra való ruházást indokoltnak s kivánatosnak nem tartja.

2. Miután a juh- és sertésármílen közötti összefüggés még teljesen tisztázva nincs, a földmívelésügyi miniszter fölkérődök, hogy ez irányban alapos kísérleteket tétetni sziveskedjék.

3. A sertésármílen elleni védekezés czéljából törvényes övintézkedésék életheletpéltését nem tart szükségesnek.

Dr. Hutyna Ferenc: A kérdés sokkal fontosabb nézetben szerint, mintsem hogy röviden lehetne vele végezni. Mint az előadó indoklásából is kitűnik, a juh-hímli tekintetében ma még a nézetek igen zavrosak. Ami a dolgot lényegét illeti, két tényt hangsúlyoz a szólok, az egyik az, hogy a hímli ellen való védőojszint tényleg használ; eltekintve az igen keves kivételről, a hárrány korában beojtott állat által elpusztított juhok száma.

Egyzóval a gazda elért a czélt, amelyet saját állományára vonatkozólag intendál. Tény az előadónak az az állítása is, hogy az ojtások csekély szakismeret szükséges, hisz juhászok végzik ma is ezen ojtásokat. A dolgot tényleg úgy van, hogy az ojtást rendkívül könnyű végzeni és az ojtás hatása is, mert megvédi az állatot; mégis az újabb időben a szakkörökben az a vélemény kezd átlátnon lenni, hogy az ojtások korlatotassanak, betiltassanak. Ez ellenmondás, de mégis indokolt. Ha az állategészségügyi viszonyokat és a hímli földrajzi elterjedését tekintjük, akkor Európát két részre oszthatjuk: nyugatra, ahol hímli nincs és a védőojszint Magyarországh határánál; és keletre ahol hímli van és Magyarországt nyugati határánál kezdődök. Tény az, hogy e tekintetben nagy különbség van a kontinens két fele között. S azt látjuk, hogy ahol a hímli előjár, ott az ojtások nem illtva, ahol gyakorlatilag az ojtást, ott a hímli grasszál. Ha minden ember, akinek juha van beojtandó az állatokat, akkor véde volna az állomány. Ugy áll azonban a dolgot, hogy az egyik ojt, a másik nem. Az előbbi veszélyeztetni annak az állományát a ki nem ojt, s ezek tartják fenn a ragályt. E tapasztalatok egybevetve, mégsem jonyult az állásopot, amint az előadó javaslathat kifejezésre. Nem arról van szó, hogy a gazdáközönseg megcsarotlások és az állatorvosok jövedelme szaporítottassék a czél az, hogy valahára azon államok sorába jusson, melyek a juh-hímli nem ismert. Kivánatosnak tartja, hogy a védőojszint a gyakorlatossá ojt szabadon, amint az ma történik, hanem kötések hatóság engedélyhez.

Tormay Béla: Az ojtás ott pusztit, illetve terjeszti a betegséget, ahol nem értenek hozzá s ahol nincs kellő anyag. Helyesí Hutynának az az állásopot, hogy engedélyköteles kötések ojtás az ország egyes részeiben, pl. a dunántúli megyékben.

Sierbán János azt tartja, hogy az egész országban el van terjedve a hímli és a hat-hét hetes malacok átessen azon minden bál nélkül. Szólok nem is tartja azt veszedelmesnek. Köszönetnyilvánít a gróf Andrássy Ferenc által behozottakat, szólok azt kívánja, hogy meg legyen különbözítve a védőojszint és a szűkésből való ojtás ez utóbbit határozottan az állatorvosokra bízni.

Jeszesszky Pál titkár megjegyzi, hogy az 1888. évi állategészségügyi törvény azt mondja, hogy ha valamely gazda a juh-hímli ellen védő ojtást akar alkalmazni, azt be kell jelentenie a hatóságának, tehát a beojtás hatóságí felügyelő alatt meg végbe.

A szakosztály az előadói javaslatot dr. Hutyna Ferenc indítványával bővíve, az ojtást fogadja el, hogy elírésenként látja az ídőt arra, hogy ojtások végzése hatóság engedélyhez kötések. A sertésármílen ellen fogatosítási eld.

tosítandó törvényes intézkedések elrendelését a szakosztály a miniszternek nem javasolta.

Végül

Zsolóki Jenő indítványára elhatározza a szakosztály, hogy az élelmi gazdálkodásról a tejkérésedők kártelje ellen való állásfoglalás céljából értekezletre hívassék össze s felkérésre a földműv. miniszter, hogy az értekezleten való részvételre az orsz. tejgazdasági felügyelőség delegálja.

A lóhús fogyasztásának forgalmába hozatalát tárgyoló kérdést a szakosztály az idő előrehaladtára folytan a jövő ülés napirendjére tűzte ki.

Szereb állatbehozatal.

E napokban egy magában véve jelentéktelennek látszó rövidke hír jelent meg a napilapokban; mely bizonyára keveseknek költötte fel a figyelmét.

Arról volt szó e hírből, hogy egy szerb udvari marsall s a budapesti szerb konzulatus tagjai megátogaták a budapesti marhavásártér istállóit azon célból, hogy meggyőződjenek, nincsenek-e a budapesti piacon a felhozott szerb állatok a fertőzés veszélyének, vagy a felhozatal jogosulatlan korlátozásának kitéve. E látogatás — habár úgy mondják — privát természetű volt, mégis valószínűleg a szerb kormány megbízásából történt s azon célból, hogy a hét óta beütközött szerb marhabehozatal ismét szabaddá tétessék.

Tudvalevő dolog, hogy kormányunk még a múlt év vége felé elrendelte a behozatali tilalmat a szerb marhára, a csaknem minden egyes szállítmányban konstáltság száj- és körömájás miatt. A szerb kormány intervencziójára a behozatali tilalom csakhamar ismét felfüggesztetett, de a folyton konstáltság száj- és körömájás következtében újból elrendelezték a behozatal máj napig tilos. Ez persze nagyon fájt Szerbiának s minden eszközt megmozgat, hogy a bevittél lehetővé tegye; ezért volt valószínűleg szükséges megvizsgáltatni a budapesti piacot is, hogy a szerb állatok nincsenek-e itt a ragályozás veszélyének kitéve? (1)

Úgyan kérdjük, helyeslehető-e az az eljárás, s megengedhető-e, hogy a külföld előtt — amely ma állategészségügyi állapotainkról szóló legkisebb híreket is aggodó figyelemmel kíséri — oly színezet adassék az ügynek, mintha a szerb állatok a budapesti piacon inficiálattalanok?

Nem tartjuk valószínűnek, hogy a künt járt társaság nem bírna tudomásul Szerbiának a miénkénl rosszabb állategészségügyi viszonyairól s nem volna meggyőződve róla, hogy éppen a szerb állatok veszélyeztetik állandóan a mi piacunkat a ragályozás veszedelmével, amint ez számtalan esetben konstálattott már.

Értesülésünk szerint a bizottság meggyőződött, hogy piacunkon a szerb állatok a ragályozás veszedelme nem fenyegeti s hogy felhozataluk jogosulatlan intézkedések nem korlátozzák,

azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy legközelebb a szerb marha behozatala ismét megindulhat.

Beszerezett információciónk szerint a társaság látogatása a budapesti marhavásártérben privát természetű volt s nem bír hivatalos jelleggel. De éppen ezért óhajdanónak és szükségesnek tartottuk volna, hogy a szerb konzulatus megcáfolja a látogatás eredményezte híreket, különösen a behozatal újból való engedélyezésére tett nyilatkozatokat illetőleg.

A magunk részéről — bár privát természetűnek tüntetik fel a látogatást, — hajlandók vagyunk annak mégis annyi jelentőséget tulajdonítani, amennyit ily magas állású hivatalos egyéniségnek magánlátogatása is megérdemel és ez indicsendűből folyólag ismételen foglalkozni kívánunk a szerb állatbehozatal kérdésével annyival inkább, mert tudjuk nagyon jól, hogy a szerb kormány minden eszköz felhasznált, hogy a szerb marhabehozatal ismét és mielőbb lehetővé tegye s éppen ezért kötelelességünk tiltakozni az ellen, hogy kormányunk a behozatali tilalmat beszűntesse mindaddig, míg a szerb állatok között a ragály teljesen meg nem szűnik.

Arra semmi kilátásunk nincsen, hogy kormányunk az oly sok ízben hangzatosított közigazdasági érdekre való tekintettel, korlátozza a szerb marha behozatalat, azt azonban állategészségügyi szempontokból s ezzel kapcsolatban külföldre irányuló állatvitelünk érdekében feltétlenül jognak van követelni, hogy a behozatal mindaddig teljesen betiltassék, a míg Szerbia állategészségügyi viszonyai állategészségügyi tekintetben nekünk teljes garanciát nem nyújtanak. Ezért a kormányunknak kellene Szerbia állategészségügyi viszonyait a helyszínén is a legnagyobb aggodó figyelemmel vizsgálni.

Annál inkább kötelelességünk a behozatali tilalom teljes fentartását követelni, mert egyéb veszély is fenyeget a szerb invázió révén. Néhány hét előtt közöltük, hogy az osztrák felügyelminiszterium hivatalos lapjának értesítése szerint Törökországban a szarvasmarhapertis lépett fel s éppen a Szerbiával határos körületekben. Mennyiben terjedt, vagy szűnt ez a veszedelmes járvány, arról nincsenek közelebbi értesüléseink, de tekintve a török közigazgatás hiányosságait s állategészségügyének rendezetlen voltát — feltételezhetjük, hogy e járvány még mindig pusztít s könnyen átterjedhet Szerbiába is és átjöhethet onnan mihozánk. E veszedelemre ismételen felhívjuk a kormány figyelmét s követeljük a legszigorúbb intézkedések fentartását Szerbiával szemben.

Egyuttal a gazdaközönség megnyugtatóására szükségesnek tartanok, ha a kormány e ragályos betegség felléptének mérvéről hivatalos alakban tájékoztatná az érdeklődőket.

Számtalanszor rámutattunk már azokra a súlyos következményekre, melyek a magyar állattenyésztőkre a szerb állatbehozatal következtében származnak. Nem csak saját állataink értékesítését nehezítjük meg ilyen módon saját piacainkon, de saját magunk nehezítjük meg ennek következményeképpen a nyugati külföldre irányuló állatvitelünket. Ausztriáról nem is szólna, Németországtól — utalással állategészségügyünk rendezetlen voltára — a legnagyobb mértékben megnehezíti óka irányuló bevittélünket s enyhébb elbánásban Németország részéről aligha fogunk egyhamar részvételnit, mert hisz — hála a szerb marhabehozatalnak — állandóan értesülhet a budapesti piac inficiáltságától s ennek révén van óka a szigorú elbánás fentartására. És aztán mily radikális járnak el velünk szemben. A bajor kormány például a múlt évben rendeltel bocsájtott ki, hogy az osztrák-magyar monarchia területéről Münchenbe bevitt összes állatok három napra belül levágandók, elérvén e rendeltel, hogy az óka irányuló bevittélünket a minimumra voltunk kénytelenek redukálni.

De más államok, amelyeknek nincs is óka állategészségügyi okokból korlátozni a bevittél, ugyancsak szigorúan járnak el velünk szemben, anélkül, hogy kormányunk a rendelkezésre álló retorziókkal érdekeinket megvédeni képes lett volna. Például Franciaország már harmadéval juhkitelünk ellen valósgággal dráki szigorúságu rendeltel léptetett életbe, — elrendelvény ugyanis, hogy az osztrák-magyar monarchia területéről bevitt juhok hetenként csak egyetlen egy meghatározott vásári napon hajthatók fel s 36 óra alatt akár eladtak az állatok, akár nem, levágandók. — E szigorú intézkedések rövid idő alatt juhkitelünket Franciaországba igen nagy mértékben csökkentették, 1894-ben még 246,428 db volt juhkitelünk, amely 1896-ban 21%-kal csökkent, az 1897-ik évben pedig 80 ezer darabra, tehát több mint 25%-kal csökkent alá.

És ugyan kérdjük, mit tett kormányunk, hogy a magyar tenyésztők érdekeit e rendeltel szemben megvédelmezze? Eredményes intézkedések semmi esetre sem, mert e rendeltel még ma is érvényben van.

Ha már kifélel nem képes kormányunk érdekeinket megvédelmezni, úgy legalább a szerb szarvasmarha behozatalától — állategészségügyünkre — származó veszélyektől kötelese az állattenyésztésünket megvélni. Az ügy közzagasztás oldalán nem is említjük, mert tapasztalataink szerint — amíg a külföld velünk szemben a legszigorúbb eljárást alkalmazza az állatbevittél kérdésekben — addig mi gavalérosodunk s nyakunkra bocsájtjuk a szerb marhát, megnehezítvén saját piacainkon is állataink értékesítését.

Konstálván a szerb állatok folytonos ragályozott voltát, követeljük, hogy

a szerb marhahozzat ellátásak a legszigorubban mindaddig, míg Szerbiában az állategészségügyi viszonyok gyökeresen nem javitattak. J. P.

NÖVÉNYTERMELÉS.

Bovátvezető: Kerpely Kálmán.

Növénytermelési tapasztalatok.

I. Kendermagtermelés. Már a múlt évben is kísérlet tárgyát tettük*), vajon a kendernek u. n. herélésével, mennyiben befolyásolható a magtermés nagysága és minősége. A kender herélése alatt azon eljárást értjük, mely szerint a magnak vetett kender hegyét — fiatal korában — lecsipjük, miáltal azt erősebb, villás elágazásra s így tömegesebb magképzésre késztjük. A herélésre szánt kenderet fészkében vetni 60-40 cm kötésben, vagyis 60 cm. sor- és 40 cm. növénytávolság mellett minden fészkébe 4—5 magot kell vetni. A herélésre szánt kender tehát ezen eljárással, a rendes magtermelésre szánt kender ellenben sorvetőgéppel 24 cm-re, április 29-én vetettük el, trágyás homokföldbe.

A sorvetőgéppel 24 cm-re vetett kender semmiféle ápolásban sem részesült; a herélésre szánt kender mégis középe táján egy kapálást kapott, a hajtas hegye pedig lecsipetett. A virágos kender mindkét (800 × 60) öles) parcellán július elején kinyitve. Utóbb a helyi kendernél demér nádrágo késsel kivájták, utóbbi nem is használható egyébre csak fűszélésre.

A magtermés eredmény következő volt:

herült 800 × 60-on	termést 800 × 60-on
24 cm-re vetett nem herélt kendermag 250 kgr.	herült 296

A herélt kender tehát $\frac{1}{2}$ kal. holdon 46 kgral több magot adott, ami holdanként 92 kgr. mal felel meg. Ezzel szemben azonban kiadási többletet okoz, hogy a herélt kender kézzel fészkésen kell vetni, hogy legalább is egy kapálásban s a szükséges herélésben részesítendő. Kinyitve, rendkívül vastagság folyán, igen nehéz s villás (örvös) elágazása miatt — melyekes haszonképen — rostnyerségre egyáltalán nem használható. Ellenben a közönséges eljárás szerint, sorvetőgéppel vetett kender, fenti magtermés kivül még 204 kgr. lilót kenderfonalra adott, melynek értéke 40—50 frt.

Azon viszonylag kis termés-többletet tehát, mely a kender herélésével tényleg elérhető, nem áll arányban a kiadáskal, így ezen eljárás gyakorlati jelentőséggel nem igen fog bírni.

Megeggyezem még, hogy a mult évi eredményekhez hasonlóan, jelen esetben is a herélt kendermag olajtartalma kisebb volt.

Olajtartalom:

	1896-ban	1897-ben
közönségesen kezelt kender	32-2%	35-8%
magban	32-2%	35-8%
herélt kendermagban	29-0%	31-0%
kevesebb a herélt kenderben	3-2%	4-8%

A csekélyebb olajtartalom abban lli maggyarázatát, hogy a herélt kenderben a több a fejletlen, zöldecs szems s így egyáltalán olajban szegényebb mag.

II. Napraforgótermelés. Az orosz óriási egytányéru napraforgót három év óta termesztjük** s a vetőmag megfelelő kiválasztásával a fajtajellest s tulajdonság tényleg fenntartható. Már az 1896-iki kísérletnél látni, hogy a vele összehasonlítva vetett közönséges „lóbánytányéru” napraforgó bár apróbb magru, de vékonyabb héjú s több olajat tartalmaz.

Ez mindenesetre fontos dolog, mert ha bár az orosz egytányéru napraforgónak van is előnye, mint pl. viszonylag korai érése, az aratás (szedés) könnyűsége stb., de ha durvább héjú s kevesebb olajat tartalmazó termést ad, akkor mégis csökken a termés (800 × 60) közönséges saktányéru napraforgónknál, dacára annak, hogy ez később ér és letakarítása, a mag kivérése lassabb és körülményesebb.

Ezen oknál fogva az összehasonlító termelési kísérletet 1897-ben megismételtük olyformán, hogy a többi fészkét (800 × 60) orosz, felszántott közönséges napraforgóval vetettük be, közöltés termelésre — úgy mint előző években — fehér gyapot (bokros) paszulyt használtunk. A napraforgót 80 cm.-es kötésben, tehát 80 cm. sor- és 80 cm. növénytávolsággal (sorjelel után) fészkésen vetettük (fészkénként 2—3 magot); minden napraforgóé közé (egy-egy fészké paszuly jött, fészkénként 4—5 maggal úgy, hogy a sorköz a megmunkálás céljából teljesen szabadon maradt. A napraforgót s paszulyt egyzserre, április 13-án vetettük el.

A megművelés egyszerűen s egyszerre mindkétoldali két kapálással s egy igyetelebből állt, ezenkívül az első kapálás alkalmával a fészésszám napraforgót kivágtuk úgy, hogy fészkénként csak 1—1 6 hagyatott meg.

Az orosz egytányéru napraforgó július elején teljes virágzásban volt, míg a saktányéru napraforgó egyes táncyolat virágzott ugyan, tulnómódot azonban csak a fejlődés stadiumában voltak.

A napraforgó közé vetett paszuly július 28-án kinyitve; kat. holdankénti termése 216 kgot teti ki.

Az orosz napraforgó szeptember 10-én, a közönséges saktányéru október elején lezedező adott kat. holdanként:

orosz egytányéru napraforgó	680 „
közönséges saktányéru napraforgó	790 „

A közönséges saktányéru napraforgó tehát 80 kgral többet adott, minek okai abban keresendők, hogy a veretek a nagytányéru napraforgóban, a kifűrdéssel sokkal több kárt okoznak, mint az aprótányéru, sokirágú napraforgóban. A major közelében termesztett napraforgóban a veretek általán véve sok kárt tesznek a jelen esetben is a termésnek legáltalibb $\frac{1}{2}$ -ed részét pusztították el.

Ami már most a kétféle napraforgó magját illeti, e tekintetben az eredmények teljesen megegyeznek az 1896-iki évben nyert adatokkal.

	1896-ban	1897-ben
közönséges napraforgó maghéj	46%	40-6%
magból	54%	59-4%
orosz napraforgó maghéj	50%	40%
magból	50%	59-6%

Az orosz egytányéru napraforgó tehát durvább héjú s kisebb magú, mint a saktányéru, mely különbség 1896-ban 4%-ot, 1897-ben 5%-ot tett ki. Ezzel arányban áll a hektoltersúly is, mely az orosz egytányérunál 325 kgr.-ot, a közönséges saktányéruál 43 kgr.-ot, tehát 115 kgr.-al többet teti ki.

Az olajtartalomra vonatkozó vizsgálatok következők eredményt adták:

	1896-ban	1897-ben
olajtartalom orosz napraforgóban	25-4%	25%
olajtartalom közönséges napraforgóban	29-8%	28-7%

Az orosz napraforgómag olajtartalma tehát mindkét évben kisebb volt, mely különbség 3—4%-ot tesz ki, s így eléggé tetemes.

Az orosz egytányéru napraforgót tehát bizonyos, el nem világított okok miatt északra sem tartom többet erőnk, mint a nálunk termesztési szokott többtányéru napraforgót s nézetem szerint utóbbinak nemeseitése kell figyelmünket fordítani. A nemeseitést által jelen

esetben egyszerűen következésként értlem: a sokirágú napraforgó legkevesben kifejlettől s legkorábban beőrt tányérait szedessük le külön s ezen tányérokra is csak a legjobban kifejlettől magcsokrot dörzsoléssük le s használjuk fel velőmagjuk; ezen egyszerű eljárás mellett alkalmazásával végül is el fogjuk érni azt, hogy a közönséges saktányéru napraforgó s korábban és egyenletesen több nagyobb magru terményt fog szolgáltatni.

Kerpely Kálmán.

ÁLLATTENYÉSZTÉS.

Bovátvezető: Monostori Károly.

Adagytűtés az ivarzási és születési rendellenességek okairól.

(Monostori Károly előadása az állattenyésztési szakosztály január 28-án tartott ülésén.)

Milyen tisztelt szakosztály!

Gyakran, sőt amint a szaklapokból láthatjuk, majdné folytonos mar a panasz, hogy ivarzási rendellenességek, meddóségek, ivartólirások és borjupusztulások folytan országszerte nagy veszteségek érik a tenyésztést tartó gazdákat. E kalamitások állanak egyfelől havi folytatásban, paráznságban és nőzélessé dübben, melyek mind meddóséggel járnak; és állnak másfelől szörvanyos, járványos és fertőző természetű övletlésekben, tehát holt, hullatag és oly magzatok születésében, amelyek hasmenés, vérhas és más bajok következtében az első napok, vagy hetek keretén belül elpusztulnak.

A multnak tapasztalataiból okyva, talán nem csekészen helytelenül, mikor e kalamitásokról a tárgyalmetel jö az első felhívom.

Az állatorvosi tudomány és a születési ismeret az idézett ivarzási és szülési rendellenességekre nézve eddig nem alkotott még egészen tiszta képet magának s különösen sőt legesenben vagyunk az állófog, hogy a tenyésztés és állategészségügyi gondozás miként bír-e ezen bajok keletkezésére befolyással és milyen az a befolyás, mer ha bár, természetes, hogy ezen gyökereiben is meg kell védekezési alapon támadnunk a kalamitásokot s nem tanácsos témélteni bevárvunk, míg — különösen a fertőző természetű övletlés — romboló munkájának tetőfokára még talán oly szomorú formában, amilyenben sajnos, mutatkozik a ragadós tüdőgyulladás és mutatkozik a tuberkulózis.

Aki az itt szóba hozott bajok mutatkozását és elterjedését külföldön és hazánkban figyelemmel kísérte, az a már ismeretes okok mellett mind a megelőzés, mind a nyomonesítés ható okokat, következőket is kénytelen gyánuska venni:

1. A magcsokro nemességét, tulnómódúsát és túlközei rokontenyésztést.

A primitívbe tenyészettekben ugyanis jóval ritkábbak a nem fertőző természetű ivarzási és szülési mutatók, tehát nemcsak pl. leggyakoribbak ott, ahol a rokonságban való tenyészítés az extrém határon mozog.

Gyanuska kell vennünk

2. a takarmányozást, mert feltűnő az, hogy amióta a mesterséges trágyázás hazánkban nagyobb mérvet öltött, azóta csak a bajok is szikrák mutatkoznak, tehát nemhisz kiráru, hogy a trágyagyányuska a termelt takarmányra s így az ezt fogyasztó állatra így irányú káros hatása van. De nemcsak ez kell feltűnést a vizsgálódásban, hanem az is, hogy kivált ott mutatkoznak a szobánforog bajok, ahol bizonyos takarmányok (pl. vermeti csalamádé, a gyűmölcs mutatók, répa, répalevél, gyári hulladékok, rostal) stb.) kerülnek fogyasztás alá, talán különben hibátlan, de igen gyakran hibás, romlott állapotban.

Gyanuska kell önkünk 3. a takarmányok

*) Lásd „Köztelek” 1897. évi 31-ik számát.

**) Lásd „Köztelek” 1897. évi 31-ik számát.

erég minőségével és adagjával szemben is, mert közönségesen ott lépnek fel a bajok, ahol dusan táplálnak s lehet, hogy ez a táplálás nem egyszerűen csak dus, hanem túlságosan hizáló, ami pedig tudvalegileg nem előnyös az ivarszervi és fogamzása, de valószínűleg hátrányos a vemhességi állapotra is;

4. gyának kerekedik arra, hogy a hazánkban általánosan szokásos magzatrúrok kirotaszás egyik elsőrendű faktora az ivarszervi, fogamzási és szülési rendellenességeknek, mert hiszen valószínűs körös elváltozás idejüket fel az által az ivarszervekben és nem lehetetlen, hogy fertőző anyag tartatik így fenn és szaporítottak el a tehenekben és az istállóban, mely anyag aztán a borjuszülötségekben is tényezővé válik;

5. lehetetlen gyanuba nem vennünk továbbá a bikaanyagot is, mert igen feltűnő az, hogy némely helyen a legelősből rendi, legdrágább bika után is, oly nagy százalékú a meddőség, oly gyakori a tehenek nem fogamzása talán éppen amiatt, mert a bika túlszennyezett voltánál fogva nem eléggé potens vagy amiatt, mert majdnem kivétel nélkül hizott kondíciózójában lévén, termékenyítő képessége redukálva van;

6. gyának kell, hogy kerekedjék azt illetőleg is, hogy az a szaroló fejés is, mely nálunk sok helyen uzualis, tényező lehet a szóban forgó kalamitások felidézésében, mert hiszen alig képzhető, hogy egy téhen szervezetében s különösen annak ivari készülékéi haj nélkül elviselhetnek a fiziológiai munkát, amelyet ráerőszakolunk, mikor azt kívánjuk, hogy a nyújtott takarmányból a maga testét lehetőleg jó kondíciózójában fentartsa, világon levo magzattal a fejésre, méhében levő vemhét fejlessze s a félé rocskát is minél többször s minél hosszabb ideig tejjel megöltse.

Kivált ezen az okon, melyben tisztelt szakoszlály, amelyekre nézve eddigi ismereteinknél bővebb felvilágosítást nyerni érdekünkben áll, hacsak a jelzett kalamitásoktól tényleg a maguk mentére hagyni nem akarjuk. S mert ez okozhat méltán lehet gyanusítanunk s mert azt hiszem, módunkban állhat a gyanusítást megfoglaltanunk, méltóztatásunk megengedni, hogy már most erre vonatkozó feladatoknak s aztán tiszteletteljes indítványomnak kifejezést adhassak.

Felfogásom az, hogy adatokat kell gyűjtünk neveket sehol sem említve a hazánk tenheszetéből a felsorolt pontokra nézve s azok alapján meg kell vizsgálnunk s ki kell derítenünk, hogy az érintett bajok mennyiben közzökben keletkeztesek s fenforgásukat a jelzett és ő pontba foglalt okoknak. Ha kiderül így, hogy semmiben — amit persze előre is kizártnak lehet tekintenünk — ugy is jó, hiszen a tapasztalatok alapján a gazdasági állatok lesznek; de ha kiderül, hogy azon okok valóban nem pusztá szemelőik, hanem tényezők a gondott kalamitások felidézésében, ugy is gazdaságba leszünk egy, vagy több tapasztalattal s talán módunkban álland a leelő védekezés, mely — míg az okokat — bizonyos nem ismerjük — módunkban állunk a gazdasági állatok elmozdítani, mert szükségét nem véljük fenforgásnak.

Ez adatok gyűjtését kérdő ívek után végeznai, azt hiszem czélhoz nem vezet. A gazdasági és állattenyésztési közérdeknek különben is hivott közegek általán rendelkezésére, egyfelől az állami állatorvosok, más felől a gazdasági tudósokéban és állattenyésztési felügyelőikben. A melyen t. szakoszlály bőles bealátásra bizom annak megítélését, hogy e közérdek között melyik legalkalmasabb a czélra, én az állattenyésztési felügyelőktől vélem erre legalkalmasabbakat és felhívottat bíbáknak. Ezek kereteikben különböző utasítások mellett mával már, avagy külön kiküldetéssel felkeresnének az egyes tenheszeteket s előre elkészített nyomtatványok kérdéseire a feleleteket a helyszínen, lehetőleg a tulajdonostól vagy a

tenyészet vezetőjétől kikérhetnék, bevezetnék s az adatok helyessége felől személyesen is meggyőződést szerezhetnénk. Ez eképpen összegyűjtött adatok részben talán feldolgozva, vagy feldolgozatlanul nyújtanak be a földművelési miniszterhez s onnan kerülének vissza az orsz. magy. gazd. egyiesülethez feldolgozás, illetőleg a tények kiderítése és további lépések tétele végett.

Tiszteletteljes indítványom tehát az volna, hogy az erre vonatkozó lépéseket a melyen t. szakoszlály tegye meg, elfogadván a következő

hátróati javaslatot:

Felkeri az Orsz. Magyar Gazd. Egyesület a földművelésiügyi miniszter ur ó nagyméltóság, hogy utasítsa az állattenyésztési felügyelőket, miszerint kerületi teheneszetükből adatokat gyűjtsenek arra nézve, hogy:

1. magas vérben s talán rokonságban tenyésztetnek-e és mifele fajokat az állatok?

2. min-e mennyi takarmányt etetnek, romlott, hibás éleseket nyújtanak-e s mifele műtrágyát használnak?

3. tenyész-, illetőleg tejelő kondíciózójában, avagy hibás állapotban tartatnak-e fenn a tehenek és bikák?

4. szokásban van-e a magzatrúrok kirotaszása, azok elásása, vagy elégetése, a köldökzsinór lekötése, avagy nincs?

5. gyanusítanak-e a bikák az alább említett, bajok felidézésével, vagy nem?

6. szaroló fejés szokott-e, vagyis hányszor fejenek s a vemhést meddig fejtik az elési időt?

7. előfordul-e a tenheszetben havi folyat, paránza, nőszüleési dühösen szenvedő téhen és szóróvnyasan, vagy járványban?

8. mekkora percentú a meddőség?

9. előfordul-e elvetélek, a vemhesség melyik hónapjában és szóróvnyasan vagy járványban-e?

10. a fertőző természetű elvetélek előfordul-e?

11. betegszik s pusztul-e a borju, mily percentumban, s mifele betegségekben?

12. mikor szoktak megindulni a vemhességével, mit tesznek ellátásukban s mily eredményvel?

• • • • •

Ha szükségesegek látszik, a szakoszlály a kérdőív mintát is megsekszeríti és a miniszter urhoz feltérjeszi, még arra kérvén ő Exzellenziájára, hogy ez adatok összegyűjtésére az állattenyésztési felügyelőknél évi terminus adtson. Ennyi idő kell, de ennyi elég is az adatok minél teljesebb és korrektebb összehozására.

LÖTENYÉSZTÉS.

Budapesti „Tattersall”.

A „Lötényésztés” emelése alakult részvénytársaság”, melyet röviden a „Tattersall” interacionális néven neveznek, még 1870-ben alapították, főként abból a czélból, hogy a lörtényésztésnek egy központja létesüljön, mely ezen a fontos közegalkulási termelési ág jövedelmezőségét előmozdítja.

A társulat megalkulása után Budapest székes-fővárossal szerződésre lépett, hogy a főváros lovasártartási jogát kezelésére áttegye. A kiválasztás czéljaira a társulat rendelkezésre a Lőrás-Kerepesi-uton megfelelő területet bocsájtott.

Ezen területen épült az ugynevezett *belő udvar, az itélő pálya és a kislő lovas-nyitvány*, amelyek ismertetésére részletesen öhajtnak kiterjeszkedni.

A lovasártér, vagyis a „Tattersall” a Kerepesi-ut végpontján a „Keleti pályaudvar”

érkezési oldalával szemben fekszik. Területe 30 kat. hold.

A „Tattersall” ma a főváros bármely pontjára, a villamos vasúti közlekedés által könnyen és igen kényelmesen megközelíthető. A *Lötényésztés Emelése Alakult Részvénytársaság” czéljai a következők: Biztos találkozás helyet terem lovat vétek és lovat eladók között. Elhelyezés és ellátásra kelő módot nyujt. Versenyeket és kiállításokat rendez.*

Ezen czélokak megfelelőleg a társulat jelenben az előmozdítását a következő intézményekkel eszközli.

A székes-fővárostól bérben bírt vásártartási jogánál fogva *4 országos és 52 helyi lovasárt.* Ezen vásárokon kívül az Országos Magyar Gazdasági Egyesülettel társulva tavasszal két és összel egy *lovas-lovasárt.* rendez, amelyre igyekszik a tenyesztők legjobb eladó készletét megvenni és így után azok lehető jó értékesítését eszközli. Ez okból ezen lovasárok napjait egy a beföldön, mint a külföldön a legkiterjedtebb mérven hirdeti.

Az ősi időben *mónlóvasárt.* rendez: ezen mónlóvasáron 100-130 db eladó állat szokott előfordulni. Továbbá *tervez és csinál árverést* közvetíti és azoknak az árverés elől szükséges helyet rendelkezésre bocsátja. Anyakonlépp a tenyesztésben lévő tevelé *hyanakancsok* árverését is eszközölni szokta.

A magyar állami menésintézetek eladásra készülő 4 éves kancsait, továbbá a kisornál szorított lovasokat szintén a ősi és nagy luxus-lovasárok alkalmával árverés után értékesíti.

A társaság telepén levő istállóiba bizományi értékesítés mellett eladásra lovakat elfogad.

A be nem küldött, de az országban lévő eladó lovakat nyilvánvartartásra s kibírtetésére a „Tattersall Elvetési” tartja fenn. Ezen „Ertésítő” a szükséges képest havonként legalább egyszer megjelenve egy a beföldön, mint a külföldön lehető nagy számban terjesztetik.

A lötényésztés emelése szempontjából, a társaság egész pályát rendezett. Be, melyen tártartási társaságok mint a szarolók vendéglő tartanak. Ezekinélk évente díjnyalvas s díjnyalvas rendezetik, amelyet megjelenésével már ő felsége a király is kitünteti.

Véül az ősi időben üött falkavadászatok alkalmával a falca után járó vadászlovak elhelyezésére is szolgál.

Az itt felsorolt lörtényésztési és sport czélok szolgálatára a „Tattersall” telep a 22, számú ábrán feltüntetett terrazs szerint a következő építményekkel és berendezéssel bír. Ugy mint a belső udvarban egy hosszad

1. alakban vannak a terület szilárd löstállói a szükséges lakházak elhelyezve: és pedig 15 szilárdan épített nagy istállóépület, mindögy 24 darab lo befogadására. Azonban ezen istállók oly belső berendezéssel bírnak, hogy azok akár 12 darab boxoz föllással is átalakíthatók, akár pedig elválasztó mozgatható deszkafalakkal, a szükséges nagyságra állítottokra alakíthatók. Egy, hogy ily módon 4-8, vagy 16 darab lóra külön istálló alítható elő. E szerint ezen 15 istállóban 360 darab lo helyezhető el. Ezekinélk a nagy udvar folytatásánál képező második udvarban három nagy faszakereztetett épület állaló van, amelyekbe a legnevezőbb lofogalom idején, tavasszal öszig tartó lörtényezés színtér 230 lo helyezhető el. Ugyanezen udvarban van a megbeszélgetett lovak részére egy külön istálló felállaló oly módon, hogy a többi épületektől távol teljesen különállva bármikor teljesen dezinficiálható.

Ezen istálló mellett az ápoló személyzet teljes elkülöníthetése szempontjából lakozósa is van.

A két udvar egymástól elválasztó épületek vannak a kocsinékné, melyek 100 db kocsi elhelyezésére kelő helyiséggel bírnak. A

kocsiszin felső része magtárnak használtatik és a telep szükségletét képező zab elhelyezésére szolgál.

A belső udvar épületei e részében, részben a földszinten, részben az emeleten a lópolók elhelyezésére 20 lószoba áll rendelkezésre. Ezen szobák külsőből berendezéssel bírnak, úgy, hogy a nagyobb igényeket is kielégíthetik.

A belső udvar épületeiben állandó lakással bírnak a társaság titkária és állatorvosai; továbbá a lakarmány- és istálló mesterek; hasonlóképpen a társaság ip. irodái is itt vannak, elhelyezve, a hol a felek a nap bármely szakában dolgaikat elvégezhetik. Ugyanitt van elhelyezve egy vendéglői épület is, amelyben nemcsak a lópoló személyzet nyerhet jutányos ellátást a nélkül, hogy a telepről távoznia szükséges volna, hanem azok is ellátást nyerhetnek, akiknek a telepen hosszabb időre dolguk akad. A haloldali istálló csoport közé van beékelve egy fedett lovarda, amely nemcsak lovaglási gyakorlatok céljaira, hanem rossz időjárás alkalmával, a lovak jártatására is szolgál. A hátsó udvar egyik épületében kovácsműhely van elhelyezve, ahol a lovak patkolása tisztázott kovácsok által, a társulat állatorvosának felügyelete mellett eszközölhető.

A belső udvar épületei és a külső lóvásártér között terül el a versenypálya, melynek hossza közepén mérve 804-66 méter, vagyis $\frac{1}{2}$ angolmérőfél. A pálya szélessége a hosszoldalon 20, a rövidébe oldalakon 25 méter.

A pálya teste kavics- és közszenhamu vegyületekből van előállítva és a szükséges keménység mellett, a kellő ruganyossággal bír és gyorsan szárad, úgy, hogy a czélnak teljesen megfelelő. A versenypálya e közepértülete a díjlovaglás és díjigraítás céljaira használtatik fel. Ezen czélnél ezen terület $\frac{7}{8}$ -ad része be van vegyepesítve miután homoktalajjal, a lovaglás céljaira igen alkalmas.

A versenypálya nyugati oldalán három nézőközönység befogadására is alkalmasak.

A tribünök jobboldali részén van a felhajtás a tulajdonképpeni lóvásártérre, amely az egész területnek legkisebb részét képezi, a lóvásártérre való behajtási kapunál van az állatorvosi vizsgálat céljaira szolgáló épület, ahol minden egyes, a vásárra felhajtott ló állatorvosilag megvizsgálatik és ha az gyamusk találatnak, az esetben az épület mellett elhelyezett külön rekeszbe rögtön becsukatik, úgy, hogy a vásártérre beteg-gyanus ló be nem juthat.

A felhajtott lovak két részre osztatnak: első és másodosztályra.

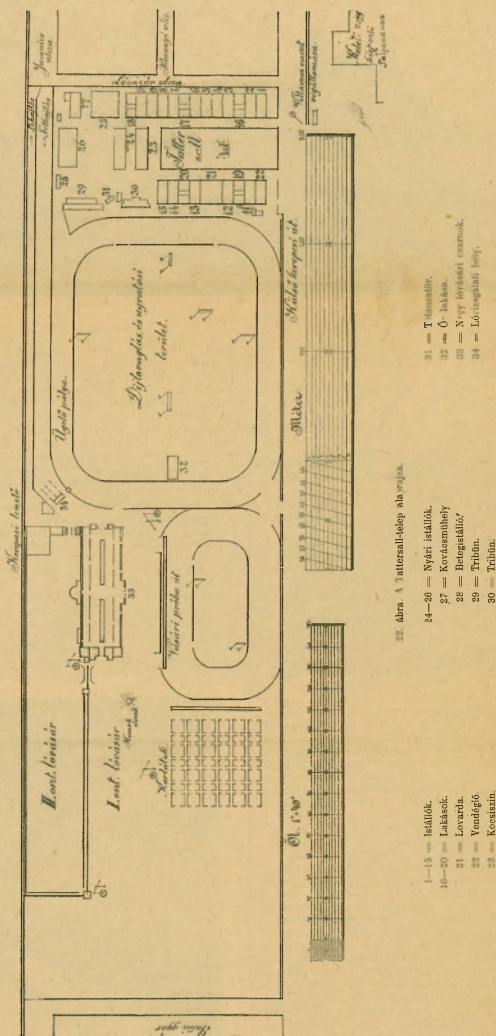
A másodosztályba a vágásra szánt, nemkülönben a csekély értékű képviselő lovak osztatnak be; míg a tribni lovak az első osztályu vásártérre engedtetnek be.

Az első osztályu lovak vásártére a múlt évben lett a mai kor igényeinek megfelelőleg újból berendezve, amely czélnél egy nagy fedett vásárcsarnok is építtetett, melybe 800—1000 db lo helyezhető el és ezenkívül még a szükséges közlekedési utak és lókipróbáló helyek is fenmaradnak.

Ezen csarnok, melynek alapterülete 5000 □ méter, alkalmas arra, hogy ott a legzordabb időjárás mellett is a vásárok megtarthatók legyenek, avagy pedig, ha a rossz időjárás megkívánja, árverések vagy bemutatások eszközésére is használható; úgy, hogy ma már Budapesten az időjárás viszonyosságok a lóvásárok jó vagy rossz sikerét nem kockáztathatják.

Ezen hatalmas épületen kívül, a lóvásártér a szükséges számú korlátokkal is el van látva, ahová a féken vezetett lovak köthetők. A kocsiba fogott lovak részére szintén megfelelő nagyságu terület áll rendelkezésre.

Hogy továbbá a vásári üzlet kötésénél a lovak minden irányban kipróbálhatók legyenek, egy kisebb körpálya rendeztetett be, amelynek

22. ábra A Játékos-telep alaj vázlat.

- 31 = T. díjazott.
 32 = O. Istálló.
 33 = N. v. v. díjazott csarnok.
 34 = Lóvásártéri hely.

- 34—39 = Nyári istálló.
 40 = Kovácsműhely
 28 = Bográdtelek.
 29 = Tribün.
 30 = Tribün.

- 1—15 = Istálló.
 16—20 = Lakások.
 21 = Lovarda.
 22 = Vendéglő.
 23 = Kocsiszin.

23. ábra. Lóvásárcsarnok külseje a felhajtó oldalán.

külső területén a kocsiba fogott lovak; míg a belső területen a paripák jártatása és kipróbálása eszközölhető.

A próbát részben közevetelt van ellátva és azonkívül egy hid is elhelyezve, hogy a ló használhatósága minden körülmény között kipróbálható legyen. A körönd belső része gyp-pályával bír és azonkívül a szükséges ugratási akadályokkal is el van látva.

A másodosztályú lóvásártér felület helyiséggel nem bír, azonban a szükséges korlátosságokkal el van látva.

A vásártérben több kut van, hogy a szükséges vízmennyiség a vásártér minden pontján rendelkezésre álljon.

A nagy, fedett vásárcsarnokban elhelyezést talál a vendéglő és a hatóság szükséges személyzet is, a kik a ló azonosítását és a járat-levének átírását eszközölik.

A két vásártér oly nagy, hogy ott 6000 darab ló is könnyen elhelyezhető; ez országos vásároknak alkalmával gyakran meg is történik.

Ezenkívül az egész terület oly módon is berendezhető és egyszerű módon átalakítható, hogy azon távhajtási versenyes is könnyen eszközölhető legyenek; és pedig úgyképpen, hogy a versenypálya bevonásával az egész lóvásártér a vásárcsarnok mellett és a külső-Kerepesi-úti oldalon történhetik a vízszátérés. Így 2 kilométer hosszúságú versenypálya áll elő, a mely erre a célra már eléggé megfelelő. A budapesti lóvásártérben évenként a loforgalom 50,000 drb körül van, a mely eloszlik a négy országos vásárra, a midőn 3 és 6000 között változik a felhajtás és az 52 heti lóvásárra, a melyekre 3—800 darab ló szokott felhajtani.

Ezen loforgalomba nincs befeléértve azon lovak száma, a melyek rendes tartásbár mellett a társulat istállóiban nyernek elhelyezést.

Ezekben ismertetjük a budapesti lóértékesítési szolgáltatásban álló intézményeket, melyekre elmondhatjuk, hogy azok a mai viszonyok között oly előnyt nyújtanak a vásártér látogató közönségnek hogy bátran állíthatjuk, hogy ily berendezéssel kevés lóvásártér bír.

A Lótenyésztés emelésére alakult társulat nem kémelt semmiféle anyagi áldozatot, hogy minden igénynek megfelelő intézkedéseket tegyen és hiszik, hogy főként az újabb eszközök nagyrészt beruházások a budapesti lóvásároknak nemcsak fogalmát fogják emelni, hanem hathatósan közre fognak hatni arra is, hogy a felhajtott lovak minősége nagyban emelkedjék.

Hiszik ezt annyival is inkább, midőn az idő viszontagságai ellen is óva van a vásártér

látogató közönség; mert lovak elhelyezése istállókat nyerhet; míg a vásár lebonyolítása szintén a fedett helyiségben történhet, és a vásártér igénybevevő közönség nincs kitéve annak, hogy állataiban károsodást szenvedjen.

Másfelől pedig az egészségügyi szolgáltatásra is nagy súly van fektetve s így ebben a tekintetben is a kellő megnyújtással kereszthet fel a ló tulajdonosok a budapesti új vásártérrel.

A bizományi istállókat alkalmat nyújtanak arra, hogy az eladók lovaikat hűrméltóságban azokba bedlíthassák; viszont a vevők ezen eladó lovakat bármikor megtekinthetvén, üzletek kötésére alkalom nyújtatik.

A mellékelt 23., 24. és 25. ábrákban bemutatjuk a versenypályát, a lóvásártérrel és a fedett vásárcsarnokot, a melyek újabban lettek elkészítve, hogy azok megismerésére a nagy közönségnek alkalmat nyújtsunk.

A midőn a lótenyésztésre alakult társaság telephéneket új berendezéssel ismertetjük, nem halgathatjuk el elismerésünket a társaság vezetői iránt, akiknek sikerült a társaságot arra bírni, hogy a magyar lovak értékesítése érdekében oly jelentékeny befektetéseket te-

gyenek, amelyekre bizony már égető szükség volt. Hiszik, hogy a társaság törekvéseit egy a lótenyésztő, valamint a lóvásárló közönség is méltányolni fogják, de különösen méltányolni fogják a főváros intéző körét, akiknek módjukban van a társaság hasznos működését megkönnyíteni és előmozdítani.

Hererejtő csődör.

(Felelet egy erre vonatkozó kérdésre.)

A félesdör kifejezés alatt hererejtő által értvén, felfogásom az, hogy a baj nem rejlett s nem oly hiba, amelyet laikus is fel nem ismerhet, ellenben pedig oly hiba, amelyet csődör vásárló embernek fel kell ismernie, különösen, ha arra a járlaton még figyelmeltetve is van. Az eladó tisztségétől függ ezt külön is kinyilatkoztatni, vagy elhallgatni. Részemről, ha eladó volnék, kinyilatkoztatnám.

Törvényileg minthogy szavatossági törvényünk nincs, amely azt előírja — nem vagyunk kötelesek eladó általunk hibáit szóval, vagy járlaton kinyilatkoztatni, azonban a hibákért mégis felelősek vagyunk, ha azok rejtettek, könnyen fel nem ismerhetők, laikus által meg nem láthatók és olyanok, amelyek a meghatározott célra vett árú értékét teljesen csökkentik vagy éppen megsemmisítik. Ilyen esetekben a bíró hazánkban az osztrák polgári törvénykönyv szavatossági §-ai alapján usualiter az árú visszavételében, a vételér és költség megtérítésében rendszerint elmarasztal, ha ugyanis bizonyítva van, hogy az a hiba már akkor megvolt, mikor az állat még az eladó tulajdonában állott.

Per esetén fontos az eladásra nézve, hogy a hererejtés faktuma a járlaton fel van tüntetve; ennélkül, bár a hererejtés oly hiba, melyet laikus is megláthat — a hivo valószínűleg elmarasztalná az eladót.

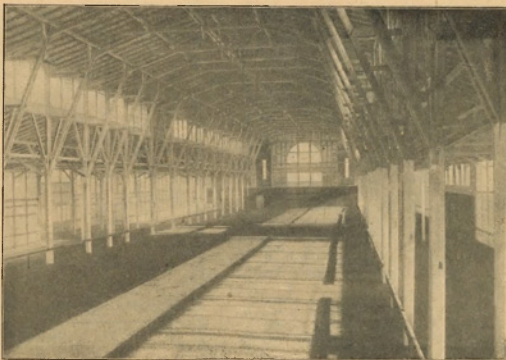
m. k.

GAZDASÁGI IPAR.

Rovatvezető: Zalka Zsigmond.

A sörfőzés és malátá-készítésre szolgáló víz megjavításáról.

Mindezen anyagok közül, melyek a sörfőzésnél felhasználódnak, a víz bír a lehető legegyszerűbb észtertelével. A vízben feloldott

24. ábra. A lóvásárcsarnok belseje.

vegyületek többnyire szerveknek és ezeknek mennyiségi és mennyiségi meghatározására egyszerű és pontos módszerek állanak rendelkezésünkre. Ha azonban felteszük a kérdést, minő legyen a sörkiszűrésre felhasználható viznek az összetétele, azt látjuk, hogy ezen kérdéssel különféle véleményen vannak a szakemberek, maga pedig ezen kérdés számos vitát idézett fel, s számos kísérletet végeztek egy a laboratóriumban, mint az üzemben, hogy e kérdés lehetőleg kimerítően megoldassék.

Általánosságban kimondhatjuk, hogy azon víz, mely a jó ivóviznek összes kelleivel bír, sörfőzésre is alkalmas. Nem minden sörfőzőnek áll azonban kifogástalanul jó víz rendelkezésére. Sokszor kénytelen vizeit oly folyók mellékgáiból, tavakból, kutakból, esetleg forrásokból felhasználni, melyek a sörfőzésre alkalmas alkalmatosságokat tartalmaznak, esetleg az üzemben is káros hatásnak. A víz ezen tisztatlanságokat részben oldott, részben pedig lehegő alakban tartalmazhatja.

A sörfőzők vizének legelterjedtebb és legveszedelmesebb fertőzőanyagait a különféle mikroorganizmusok képezik. Ezek többnyire

sűrűretek, mind ezeknek használata nem előnyös, amennyiben a homoknál kisebb szűrési képességgel bírnak.

Az utóbbi években a Fischer-Peters rendszerű homokléves sűrűretek ajánlják. A sűrűretek ezeknél épp oly tiszták, mint a homokszűrőknek, előnyük az, hogy ugyanakkora sűrűretek mellett csak egy nyolczórázrés helyet foglalnak el, mint a homokszűrők, a mi hely- és költség megtakarításul jár.

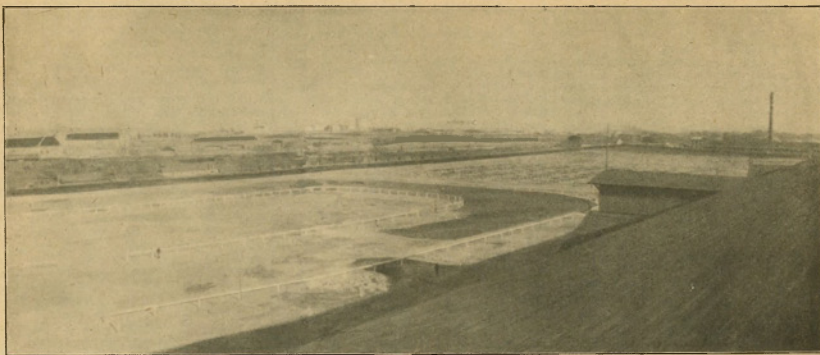
Hogy a vizet megszabadíthatassák a különféle szervesanyagoktól, sok esetben különféle vegyületeket használnak, a melyek nevezett szervesanyagokat vagy oldják, vagy pedig csapadék képződése mellett leüleptik. Utólagos tisztítással a keletkezett iszap eltávolítható. E fajta tisztításhoz számos, részben nagyon komplikált készüléket szerkesztettek és szabdalalmaztak, amelyek azonban ritkán felelnek meg teljesen a kívánt czélra.

Általában a vegyi uton eszközölt viztisztítás — mely a kazánáptároló viznél nagyon ajánlatos — azon vizeknél, melyek sör- és malatákészítésnél közvetlenül használatnak, nagy figyelmet igényel és használata annnyival is inkább jár nehézségekkel, mint hogy a

Belgiumban és Franciaországban jó eredményekkel állanak üzemben, de Amerikában is kiterjedten alkalmazkazzák.

Vannak oly természetes vizek, melyek nagyobb mennyiségű savanyú szénvasat tartalmaznak feloldva. Ily vizek a sörfőzésnél igen kellemetlen jelenségeket okozhatnak. Így *Kiváló* egy oly cseprő telt említést, melynél annyi vas jutott a malatába, hogy a söré a komlózási időtől kezdve festsődött. Az illető viz hektoliterenkint 2 gramm vasat tartalmazott. *Rhodo* is óv a vastartalmu víz használatától, miután az, ha csak csekélyebb mennyiségben tartalmaz is vasat, a sörnek kellemetlen íz és szagot kölcsönözhet. A vasat a legtöbb esetben a víz szellőztetése és szűrőzése által távolíthatjuk el s erre a czélra különféle készülékek vannak használatban. Sok esetben elegendő, ha a vizet úgy szellőztetjük, hogy a permezett csöböl kifolyatva 3—4 méternyi magasságból öntjük a homokszűrőre.

Egyes vizek alkalmas alkalmatossá a szénvas nátrium. Szénvas nátriumot tartalmazó vízzel — ha világos színű malátát használunk is, továbbá ha csak rövid ideig főzzük is a cseprőt és sörlevet — világos színű sört elő-

25. Ábra. A kővászárfa a próbaható körömdől.

folyókból és állóvizekből, továbbá oly kutakban fordulnak elő, melyeknek környékét és általában a sörgyárak szennyvizei itatják át, esetleg a csővezetékben van oly hiba, amely inféziálós anyagokat a vízbe juttathat megkönyöl. A malatákészítésnél a víz e nemű tisztatlanságát nem jöhetnek tekintetbe, annyival is inkább, mivel ezek a gabonára tapadt organizmusok óriási száma mellett elenyésző csekély számban vannak jelen, nem okozhatnak bajt a főzőházban sem, mivel főzés közben elölnék, de az erjesztő pinczében, az élesztő megmosásánál, az erjesztőkádák kimosásánál a legnagyobb kellemetlenségeket idézhetik elő.

Ez okból minden sörgyáraknak lehetőleg arra kell törekednie, hogy csak oly vizet használjon, mely a sörre nézve káros szervesanyagokat nem tartalmaz. Sok esetben egyszerű feloldás — a használat előtt — elejét veszi a bajnak. Ily esetekben ez nem vitethető ki, vagy nagyon körülményes volna, alkalmas szűrőcsőszűk képes megfelelő tisztaságú vizet szállítani. Mindenekelőtt ajánlatosak a homokszűrők, melyeket egyes sörgyárak előnyvel használnak.

A víz szűrésére a homoknál kívül más anyagokat is ajánlottak, nevezetesen állati szemet, kokszt, továbbá porcellán és asbest

megtisztítandó víz összetétele megváltozott, s ennek következtében a tisztításra használt anyagok feleslegben használatnak a vízhez, s ily esetben nagyobb kárt okozhatnak, mint a tisztítatlan víz.

Trache azon vizeknél, melyek nagyobb mennyiségben káros szervesanyagokat tartalmaznak, csekély mennyiségű klórmész hozzáadását javasolja. Ennek felesleges kénvas nátriummal távolítható el. Ezen anyagok hozzáadásával a víz keménysége nem szaporodik jelentékenyebb mérvben s végre is csak oly sókat tartalmaz, amelyek eredetileg is benne foglaltattak. A legújabb tapasztalatok alapján azonban ezen módszer a gyakorlatban nem vált be.

Kiterjedtebb alkalmazást talált a sörparban az *Anderson*-féle viztisztítási eljárás. Ezen eljárást a vizet fémvással tisztítják. A megtisztítandó viz tengelye körül lassan forgó hengereken vasfogásokkal jön érintkezésbe. Szénvas jelenlétében szénvas vasoxidul képződik, mely részint oldatban, részint suspenzió marad. Ha a vizet a levegő hatásának tesszük ki, vasoxidhidrát válik le, mely a szerves anyagokat oxidálja és lecsapa. A pelyhes csapadék nem akadályozza a víz gyors és tökéletes szűrőzését. Ily viztisztító-telep

állítani nem lehet, a söré mindig vöröses árnyalatul lesz.

Egyes idevonatkozó vizsgálatokból kitűnik, hogy ha a víz hektoliterenkint 15 gramm szénvas nátriumot tartalmaz, ezen mennyiség a sör színeire semmiféle befolyással nem bír, ha egyáltalán azonban szénvasa más is van jelen, már csekélyebb mennyiségben is festőképeséggel bír. Épp ilyen hatású a kénvas nátrium is. Ez okból nem czélzerű a szénvas nátrium eltávolítására gipszet használni, hanem klórcalciumot, miután az ez esetben keletkező konyhasó a sör színére befolyást nem gyakorol.

Hasonló hatásnak azon vizek is, a melyek nagyobb mennyiségben savanyú szénvasa meszet tartalmaznak. A víz azon kellemetlen tulajdonságát, hogy nagyobb mennyiségű savanyú szénvasa fűdém tartalom mellett festőképeséggel bír, elvészíti, ha az illető vizet használat előtt felfőzzük, mely alkalommal szénvas szál el és a szénvas fűdémek csapadék alakjában leválnak.

A víz egyéb tisztatlanságait, mint például: feloldott szervesanyagok, ammoniak, salétromsavak és salétromsavas sók, fluoridok, egyszerű sók, szilíciumok által nem távolíthatók el, különben is ha ezen anyagok csak csekélyebb

mennyiségben vannak a vízben, nem fejtenek ki káros hatást.

Tartalma, ha a víz különböző mikroorganizmusokat tartalmaz, ez sem ad mindig aggodalomra okot, mert ezeknek káros hatása attól függ, minők a mikroorganizmusok s esetleg nagyobb számban vannak-e olyanok, a melyek a sörre káros hatást gyakorolhatnak?

Miután a legtöbb víz nem bír állandó összetétellel, hanem idők folyamán változást szenvedhet, így kiváló fontosságú időről-időre az illeto víz megvizsgálni, vajon megfelel-e a jó ivóvíz kellekének, nehogy a változásra csak akkor fájjon rá a sörigáry, a midőn már bedlő lőzőzavarok ezen változást el-árlják.

Hogy miként hatnak a vízben feloldott sók a malátakészítésnél, erre vonatkozólag is sok vizsgálatot végeztek.

A sók konyhasóit tartalmazó víz a csirázást kódelletti; nagyon kemény vízben igen lassan történik az árpa ázás. Lágy víz az árpból több extrakt anyagot von ki és világosabb színt malátát eredményez.

Félféj esetet közöl egy malátagyárból, hol kifogástalan minőségű árpaával dolgoztak, mely ismételt csirázással kísérletének igen jó eredményeket adott, azonban a szérin igen egyenetlenül nőtt ki a növekedése nagyon lassu volt s a maláták igen rossz czukrosító képességgel bírtak.

E kedvezőtlen jelenség okát a használt áztatóvíz magas gipsztartalmának tulajdonították (2 gramm literenkint) és tényleg, amidőn az áztatásra lágy vizet használtak, a csirázás kitűnő folyósan, a malátá pedig kifogástalan minőségű volt.

Ha már most az eddigi tapasztalatok alapján azt kérdezzük, minő víz felel meg sör-és malátakészítés szempontjából legjobban, erre nézve a válasz az, hogy az olyan közepes keménységű viznek adjunk előnyt, mely a meztlen legnyúgabb részt gipsz tartalmáza, azonban, amint a gyakorlat igazolja, keményebb, valamint lágyabb vizekkel is jó eredmények érhetők el.

Sok esetben a viznek s pedig teljesen indokolatlanul tulajdonították, ha a sörigáryban, vagy a malátakészítésnél a vizben oldott sók, melyek azonban egészen más okokból erednek

Windsch Richard.

LEVÉLSZEKRÉNY.

Kérdések.

49. sz. kérdés. A mult év szept. és okt. havában szőlőmivelés alá gőzevelé lett a talaj 70 cm. mélyen rigolozva, mely rigolozott területnek azonban csak egy része lesz I. év tavaszán szőlővel betelepítve, másik részét egy mezőgazdasági üzeményvel kell értékesíteni. Azon kérdések merül fel, hogy ezen mult ősszel rigolozott földet mily mezőgazdasági növényvel lehet legelőnyösebben értékesíteni? Vajjon kapásnövény és milyen, vagy pedig búkköny adna-e biztosabb termést. A terület domboldal, fél főkessell. A talaj közt feleke azgy, a felhozott altalaj pedig veres színű közt föld.

Hemveneyi Gazd. Egyesület.

50. kérdés. Két tábla buzaék egymás mellett van elvete, egygy tábla 1891/2-ben, másik 1895-ben volt trágyázva. Mult évben mind a két táblában maglőver volt, most buza van bentük. Kísérletet akarunk tenni és az 1894-ben trágyázott táblát malátagyárral akarjuk megszórni. Mily trágyát használjunk s mennyit holdankint? Mikor szórjam el?

K. L.

51. kérdés. 1. A táblán ősszerakott szombolyozott loherét szeretném, míg a fagy tart, hazaszállítani; mi módon kerülhetem el annak

megromlását, mivel tapasztalatom szerint az istállóban 48 óra múlva már megpenészedik? 2. Bányai tavasi (járó) buza magot kis mennyiségben hol és mily érum kaphatok?

Keresztes. T. P.

52. kérdés. Rétrágyához mennyi adandó a Thomasszékából, kénasszékából? Külön, vagy együtt alkalmazandók-e ezek, földdel keverve, vagy anélkül s mikor szórandók azok?

A. B.

53. kérdés. Rétennek egyik részét fahamuval akarom trágyázni, hogyan gyűjtendő a fahamu, keverendő-e földdel, mennyi adandó belőle mily szórando el?

54. sz. kérdés. 1. Trágyatelepetet vizhatlagon gördőben gyűjtött trágyával kívánom öntözteni, kérem, vajjon a trágyale egymagában, vagy vízzel felhígítva alkalmazandó?

2. Az öntözés a trágyával mely időközönként ismétendő, meggyezzem, hogy márkállomány, mely az öntözendő trágyát és az öntözésre használt trágyatelev szolgáltatja, 20 darab tehénből, 1 bikából, 10 darab egy éven aluli növendékmárhából és 10 darab igaz-ökréből áll?

3. A trágyale ammoniakjának, illetőleg nitrogénjének megközelítőe célszerű lesz-e a trágyaközvetőre valami koncentráció anyagot használni s ha igen, minőt s mily mennyiségben?

A. B.

55. sz. kérdés. Istállótrágya nitrogénjének megközelítőe célszerű lesz-e valami trágyakonzervő anyagot használni s ha igen, minőt?

Továbbá a trágyakonzervő anyag az istállóban alkalmazandó-e, amik a trágya az állatok alatt áll, avagy a trágyatelepen, avagy talán mindkét helyen?

A trágyakonzervő anyagból mennyi számítottandó az istállóban egy darab marha, illetoleg nyuloknál után s mennyi a trágyatelepen naponként?

Kisfalud. A. B.

56. kérdés. 1. Tanácsos-e immuns hó-mokföldök, mely jelenleg trágyázott rosszal van elvete, *nyulszapokat* vetni, hány kg. kell egy (1200 L) holdba? 2. Jó tápanyaga takarmány szőlőre az ugynevezett Latusus Silvestris Vagneri?

Tóth-Ferencház. L.

57. kérdés. Sovány homoktalajon burgonya alá miféle műtrágyák ajánlatosak és milyen mennyiségben; meggyezzem, hogy istállótrágya az idén sem kerül oda.

Pa-Börcsháza. F. M.

58. kérdés. Tehénészetenem néhány tehénem úgy a fejstől-e vagy más okból kisebedett és így 2-3 hétig nagyon keservesen lehetett fejni. Most, hogy meggyógyult a tőgyük, az azeleti 8-9 liter napi fejes helyett alig adnak naponta 1 litert. Mi módon lehetne e tehénemnek a teje hozni, midőn még alig 2 hónapja, hogy felüzekedek?

Pa-Selymes. B. G.

59. sz. kérdés. Kérem gazdátársaimat, akik friss fejősteheneket vesznek, vagy pedig azoknál első előt néhány héttel szerzik be; legyenek szivesek közölni, hogy mily szerződés alapján szerzik a tehéneket és fejejes után, mily árban adják vissza a kereskedőknek? A vétel a kifejtéj líter száma alapján, vagy elősűs szerint garantizott tejmennyiség után történik-e? 5 eladásnál elősűs szerint, vagy bizonyos összeg záfoztásával történik a kiegyenlítés? Kik foglalkoznak a kereskedők között hasonló üzletek lebonyolításával? Sz. H.

60. sz. kérdés. Petrozseni apró kőszent 12 m. hosszú, 6 m. széles, 2-50 m. magas rakásokban halmoztam össze, melyek az év nyáma végéig ott marad. Tarthatok-e elte, hogy kijárad és hogy mit tehetek ennek előkerülésére tekintve, hogy alacsonyabb rakásokba nem téríthetem.

Gyula. S. J.

Feleletek.

Mesterségek leelő létesítése. (Felelet a 20. száma kérdésére). Középköztötti agyaltalaja következő keveréket ajánlanom mesterséges leelő létesítéséhez: Tekintete vettem az ősszalított, a létesítendő leelő szék fekvésére, de természetesen vettem a talaj termékenységét:

Trifolium hybridum	1 kg.
repens	1 "
pratensis	1 "
Lolium perenne	3 "
italicum	2 "
Vicia cracca	1 "
Pimpinella saxifraga	2 "
Poa pratensis	2 "
trivialis	2 "
Medicago media	1 "
sativa	0,5 "
Avena flavescens	2 "
Dactylis glomerata	2 "
Pimpinella saxifraga	1 "
Antoxanthum odoratum	1 "

kat. holdankint 215 kg.

Grünfeld Viktor.

Laacké-féle rétfogás. (Felelet a 21. sz. kérdésére). A Laacké-féle rétfogást Kúnya Éde mosoni gégyára gyártja és e czégnél akár Mosonban, akár Budapestben (Váci-körtér) nagysága szerint 38-60 frinyi árban kapható és saját tapasztalatom után, réte fogáslásokhoz melegen ajánlanom. Grünfeld Viktor.

Milyen növény való rigolozott talajba, szőlőtelepítés előt. (Felelet a 49. sz. kérdésére). Jelzett rigolozott feke egygy talajon, mely jóval évre szőlővel lesz beültetendő, kapás növény fogja legjobban kifejteti magát. Kapás növények közül meghajlaja az ilyen mélyített talajt a répa, a toper. Tekintettel arra, hogy a *sopricirók* most legint igen keserű czíket képez, részéről az egész *sopricirók* termelését mernem ajánlani, mely ilyen talajon nagy jóvedelmét adna. Ky.

Ősz vetések feltrágyázása. (Felelet a 50. sz. kérdésére). Az ősz vetések felüi trágyázására csak is chilisátrótm ajánlatl. A megörült, vagy porrá tört salétrómból kat. holdankint átlag 60 kg. számitandó, mely mennyiség a nagyon gyenge vetésekre egy szerre kora tavasszal szórando el. Ha azonban a vetés olyan, hogy nagyon kedvező időjárás bekövetkezik a gabona megdülésétől kellene tartani, célszerűbb a trágyát két részre osztani és feltéi Kivasszadókora, felté pedig a bokrosodás végétéle elszórni. A megszátrótmozott buzát, a mint az 8-9 liter összegzedte magát, meg kell bórónálni, amik különben és célszerű megntani. A két részben megszátrótmozott, természetesen csak egyszer, az első elhíntés után kell csak megborónálni. Cs. I.

Szombolyozott löhere felhasználása. (Felelet az 61. száma kérdésére). A szombolyozott löherét most egy időtartamra nem lehet elvete, dani egy, hogy az istállóban, illetve takarmány kamrában, hosszú ideig romlás nélkül legyen eltartható — nem lehet. A mint felelet a behordott takarmány 48 óra leforgása alatt penészedni kezd s ez nagyon természetesen. A szombolyozott nedvűs löheret behordva, ha hosszabb ideig osonóban áll, elvete elromlik, ezen változattal nem lehet. Égy éppz nem szokás több ilyen takarmány behordani, csak annyit, a mennyi 24-36 óra alatt elfogyaszthat. Jelen esetben sem lehet más tenni.

Bányai tavasi buza miatt tessék a természetesség s toradalmeggy gazdasági egyesülethez fordulni, midán a júri buzát nevezett két megében természetis kiterjedt mértékben. Ott kellet felvilágosítást fog nyerni az ált. illetoleg is.

Rétek trágázelei. (Felelet az 52. számú kérdésre.) A „Közlelet” mult évi 96. számában külön mellékletként volt csatolva *Cserháti Sándornak* a rétek trágázásáról szóló dolgozata, amiért is kérdéses volt azt azon dolgozat elővására utaljuk a csak az jegyzéskül el, hogy a trágátelek külön-külön minden föld közzekeverése nélkül hirtendők el.

Trágázás fahamuval. (Felelet az 53. sz. kérdésre.) A fahamu szel és esővíz védtel hően grüjndő, 6—10 a használandó beüle, mely mennyiség minden egyéne hozzákeverése nélkül késő őszszel szorándó el.

Trágátelep öntözése trágárelével. (Felelet az 54. számú kérdésre.) Az iránt a vélemények ez idő szerint megoszlanak, hogy cselzseri-e öntözni a trágárel trágárelével. Marokert azt utánja, hogy az őszszel trágátelep vízszükség fel az dalmmal az istállóban. Soslet pedig, hogy a trágátelep ne keverjük az almohoz, hanem grüjtsük külön és alkalmazzuk külön.

A további kísérletek fogják eldönteni, hogy mely eljárás lesz a cselzseri. Az eddig követelt eljárásnál a legmegelőzőbbek tartak a trágátelep minden beüetés nélküli naponta a trágátelepre sztrivattyni. A trágátelep ammoniakájának megköztözése cselzseriellen felhasználható a nyers kénsv. melynek alkalmazása azonban nagy óvatosságot igényel. A kénsválz anyai adandó, amennyi a trágátelep savanyu reakciójára van, amit leköt a kénsv. paprossal lehet meghatározni. Cs. S.

Trágátelep konzerválása. (Felelet az 55. sz. kérdésre.) Az újabb kísérletek szerint a trágátelepre szükséges trágátelep konzerváló sóit adni, ha a trágárel jól leltirupnak és nyirkosan tartjuk. Az istállóban, különösen a loistállóban azonban cselzseriellen felhasználható a gipsz, vagy szuperfoszfátig, melyből egy állatnaponta 1—1,5 kg számíthatunk. Cs. S.

Nyulzsupka termelése. Erdel büköny takarmányréteke. (Felelet az 56. számú kérdésre.) 1. A nyulzsupka (Anthyllus vulneraria) a körtömlekes, kavicsos, de meszes talajokban szokott legjobban diszteni s így viszonyok mellett fényleg igen becses takarmánynövény-számba megy. Homokos talajokba nem mindenkor sikerül; sikere a homoktalaj mérszartalmától függ, mert a nyulzsupka egyike azon növényeknek, melyek sok meszet kíván a talajban. Tudok eseteket, hogy a nyulzsupka homokon igen jól sikerül, viszont ludok eseteket saját tapasztalatomból is, hogy a homokos vetelt nyulzsupka nem sikerül, akár őszszel, akár tavasszal, akár védőnővénnyel, akár védőnővénnyel nélkül került elvetszőre. Jelen esetben is csak azt a tanácsot adhatom, tessék kísérletet tenni a nyulzsupka vésvésél. Magyar holdankint (1200 3) 10 kg. mag kell, melyet tavasszal védőnővénnyel lehet vetni; sokkal nagyobb mennyiség tartandó azonban a vetést őszszel rozslá, mely esetben a tavasz betávtal kellően megerősödve, a szárazságot már kezdetül fogva sokal jobban tűri, míg a tavasz vetés esetén a szárazság esetleg bajt okozhat.

2. Ami a *Lepus sylvaticus* (erdei büköny) takarmányréteke a tápláló anyagok szempontjából illeti, e tekintetben egyike a legértelmezőbb zöldsztakarmányoknak. Hanem az erdei büköny, mint takarmány nem sokat ér, mert a jószág nem szivesen eszi.

Az erdei bükönyt több gazdaságban termesztették, de termesztésről félánygatt, mert nem ér semmit. Először hit magja néregrédga, magról nevelve csak a második, harmadik dugál az elkielőző termést, ez ideig pedig csak dugálni kell, hogy a gyomok el nem nyomják; szaványokkal előbb jutni cselzőh, csakohy ez a munka nagyban igen drága. Másrészt az erdei büköny tavasszal késő őrni fejődésnek, legkedvezőbb esetben is évenként csak egy kaszálást ad; továbbá a levéltretek kedvencez tarozkodási helye s végül, ami a fődo-

log, kesernyű az, az állatok által nem szivesen felvett takarmány.

Jelenlősegg legfeljebb kopárabb domboldalak, vízmosásoknak kietett partok, töltekek oldalain lehet, jobb minőségű földön, ellenben (ahol más takarmány megterem) nem érdemes vesztődni. K. K.

Mitragázás burgonya alá. (Felelet az 57. sz. kérdésre.) Sovány homoktalajon természetesen burgonyának természetesen mesterésg trágárel csak azon esetben fokozhatjuk biztosan, ha mind a három tápanyagot, a nitrogént, a foszforvavat és káliumot megadjuk neki. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a burgonya előnyösebb, ha az utóbbi két tápanyagot nem közvetlenül a burgonya, hanem az előveteménye alá adjuk. Jelen esetben szükséges volna két holdankint 100 kg. chilisálmot, 150 kg. szuperfoszfát és 100 kg. kénsvavas kálium, amikor azonban a trágázás sokba kerül. A hazai kísérleteknél több helyütt a homokos talajokat a káli trágárel nélküli kedvező eredményre vezetett a trágázás. A szuperfoszfátot és a káliumtrágya adatik, úgy ezt is és a chilisálmotnak 1/2-át a vetésztás, illetve a talajelőkészítés előtt kell elhinteni, a sálmot több részét pedig a burgonya kikelése után. Cs. S.

Gazdasági előadások Győrött.

A „Gazdasági Egyesületek Országos Közvettség” Győrvarmgyei Gazdasági Egyesületekkel január hó 30-án és február hó 6-án és 13-án gazdasági előadásokat rendez. Ezen előadások első napja mult vasárnap volt, amely a magyar-óvári gazdasági akadémia tanárai, nevezetesen *Hensch Árpád* a „Jövedelmek Teigajazás Föltételei”-ről, *Cselkó István*: „Hatalmas szomszédok”, dr. *Kosoványi Tamás*: „A „Borszart”-ról és *Cserháti Sándor*: „A „Trágázás”-ról tartottak előadást.

Az előadás, amelynek rendezési költségét a földmivelésügyi miniszter becsótotta a G. E. O. Sz. rendelkezésére, egész Győr varmgye intelligens gazdái megjelentek és nagy érdeklődéssel hallgattak az előadások. Az előadások megkezdése előtt gróf *Laszberg Rudolf*, a Győrvarmgyei Gazdasági Egyesület alelnöke intézett pár szót a megjelentekhez és köszönetet fejezte ki, egy földmivelésügyi miniszternek, mint az OMGE. elnök: *Dessewffy Aurél* grófnak, hogy az előadások egyik pontjára Győr városát jelölték ki. Indítványára úgy dr. *Darányi Ignác* földmivelésügyi miniszterhez, mint gróf *Dessewffy Aurél*hoz ezen alkalmából táviratokat intézést javasolta, amelyhez az egybejyűlték egyhangul hozzájárultak.

Az OMGE. elnökhöz küldött távirat szövege a következő:

Nagyreméljük, gróf *Dessewffy Aurél* urnak Budapest, Kiztelek. A Győrvarmgyei Gazdasági Egyesület, valamint Győr és vidékének egybegyűlt gazdái őszinte köszönettel adoznak az Országos Gazdasági Egyesületnek, a gazdasági szakelőadások rendezéséért, s az előadások megkezdése alkalmából hazafelé Grömböly alkalm megvan, mitutt a magyar-óvári gazdasági akadémia közel fekvővén, annak tanárai szives készséggel fognak kérelmüknek eleget tenni. Hogy azonban a további működés sikeresebb legyen, arra is kérte a megjelent gazdákönközséget, hogy a Győrvarmgyei Gazdasági Egyesület működéséhez támogatásul, így sikeresebb eredményeket tudjon fölmutatni.

Az előadások délelőtt 9 óratól, délután 1 óráig tartottak, mely után a Lloyd termében banketrot gyűltek össze azok, akik az előadásokon részt vettek, akik természetesen a tőzskóban sem volt hiány. A bankett után a helyi kaszinóban találkoztak volt, ahol a helybeli gazdák és az akadémiai tanárok között még eléggé zsemzecsere folyt különféle kérdések körül.

Az előadások a környékbeli hírtokok közül a következők névsorát sikerült egybeállítaniuk:

Bauer Ottó, Bezerédj István, Békéffy Károly, Bozay János, Buchwald Zsigmond, Csikvády Márton, Elbert Ignác, Enessey Sándor, Ferber Béla, Fischer Kálmán, Frike Emil, Gimes István, Góda Béla, Gulden Ferenec, Hencz Imre, Hencz Sándor, Jaros Sándor, König Gyula, Köfler Benő, Lamberg Gyula, Lippay Géza, Lippay Zoltán, Markovics Gyula, Mauthner Henrik, Meiszner Ernő, Mesterházy Imre, Mihálkovich Tivadár, Milanes Irán, Mocsyár Jenő, Ország Lajos, Pokományi Geregye, Rininger Lajos, Bonny Pál, Ságty Gyula, Sebő Imre, Steindl Kálmán, Stumpf Dózsa, Szalay Ferenec, Szántó Lajos, Szántó Ódon, Szépegy Antal, Takács Zoltán, Tóth Gábor, Tóth Kálmán, Zink János, Zitrich Mátyás stb.

Továbbá a tanítóképzés hallgatói is teljes számban hallgattak az előadásokat.

A legközelebbi előadások február hó 6. és 13-án fognak megtartani, amelyek tárgy-sorozata a következő: Február 6-án *Hensch Árpád*: A termes elősötötötöknek a módjai. *Mezey Gyula*: Szőlőink rekonstrukciója. *Ujhelyi Imre*: Állategészségügyi intézkedések az előadások, *Cserháti Sándor*: Növénytermelési homoktalajok.

Február 13-án. Dr. *Kosoványi Tamás*: A borkezelés alapelvei. *Cselkó István*: Teigajazási előadás. *Ujhelyi Imre*: Szarvasmarha-utberkulozis elleni védekezés. *Mezey Gyula*: A hessenzi légy s néhány egyéb, a gabonát károsító rovarról.

VEGYESEK.

Mai számunk tartalma:

Meghívó. — Meghívó. — Gazdasági előadások programja — Állattenyésztési és állategészségügyi szakértői ülése.	161
Szerb állatbetegségei.	164
Gazdasági előadások Győrött.	167
Tárcza. Ausztrália gajpattintómélek szárazos évfördőjághoz. <i>Kosoványi Tamás</i>	162
Növénytermelés.	165
Növénytermelési tapasztalatok. <i>Kerpely Kálmán</i>	165
Állattenyésztés.	165
Adatgyűlés az ivarzási és szőlési rendellenességek okairól.	165
Lótenyésztés.	171
Budapesti „Tattersall”.	166
Herezjei csodőr.	168
Gazdasági Ipar.	168
A szőrfésze és malastékészésre szolgáló víz megjavításáról. <i>Windsch Richard</i>	170
Levelezés.	168
Vegyesek.	171
Kereskedelem, üzde.	173
Szerkesztői üzenetek.	174

Gróf *Tisza Lajos* meghalt. Az OMGE. egyik régi alapító tagja, gróf *Tisza Lajos* hunyt el mult hó 26-án Budapesten. *Tisza Lajos* gróf azonkivül hogy államkormányzati tevékenységét fejtett ki s a „Bánkoresz”-kabinettben 1871-ben a közlekedésügyi tárcza viselője volt, majd legutóbb a király személye körüli miniszteriület vezetője, a közgazdasági téren is működött s főként a Tisza-szabályozás munkájának lebonyolítását körül szert érdemeket. 1879. évben az Arvay által horfított Szepet rekonstrukciója bizta rá a király s e minőségében kifejtett faragásaiért emelte őt gróf rangra a királyi gye.

Országos Magyar Kölesönös Biztosító Szövetkezet.
BUDAPESTEN, VIII. József-körút 8.

Elnök: TELESKI GÉZA stb. Alnölkök: CSÁVOSY BÉLA.
 Igazgatósági tagok: ANDRÁSI GÉZA stb. BELANOVICS SÁNDOR, DESSEWFFY ARISTID, PÖSPÖKY EMIL, RUBINIK OTTLÓ, SZENTPÉTER KÁLMÁN, SZALASY ZOLTÁN, SZÓVITY ZSIGMOND, TELESKI SÁNDOR stb.
 Vezetőbizottság: SZÓVITY ZSIGMOND.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÖLESÖNÖS BIZTOSÍTÓ SZÖVETKEZET a gazdaság-
 zónóság általános elismerése szarint híven megfelel hivatásának; folyton fej-
 leszti a reformokat, melyeket a gazdaságzónóság évök óta sürgetett és a károka-
 nak gyors és méltányos kiegyenlítésével a felel teljes megelégedését vírtva ki
 magának, az

épület és átalány (pausal) biztosításnál
 rendkívül mérsékelt díjával tetemes megtakarítást tesz lehetővé; a szövet-
 kezet pusztán csak a díjakat számítva fel a megfelelő kincstári bélyeggel; —
 minden más illeték kizárásával.

Gazdasági egyesületi tagok — tekintet nélkül a biztosított érték
 nagyságára — a fizetés díjából 5% díjengedményben részesülnek.

Köszadják, ha hazán egy-egy csoportban, de külön-külön ajánlattal
 terményeket biztosítják, 10% engedménnyel részesülnek.
 Bővebb felvilágosítással szolgál az igazgatóság Budapestén, (József-körút
 8. sz.) és a vidéken leteleített ügynökségek. 5024

Kern Róbert

Budapest, V. ker., Váci-út 26

Dúsan felzerelt **raktárt** tart a következő kiváló minőségű czikkokból:
Hengerelt rúd és idomvas, 100 mm lapos, g. mályb., ács-
 keret- és U-vas, gerenda stb.
Vaslemez, mindenféle méretben.

Kovácsolt csövek, és összeszűrt darabok: Mészáros- és vírvé-
 zeteki cső, sajtoscső, kúteső, forreső,
 faréső stb.

Öntött csövek, mindenféle méretben, valamint
 különlegességek saját gyárából, mint: marék,
 légcsőszívógépek stb.

Szerszámok — doroszlak, csavarmotörök, furók, esigafúró, cső-
 csavarmotör, csavágó, csőszu stb.

Árjegyzékek bérmentve és ingyen. 4070

*Egy és több vasu egytetemes **aczélelkém** és*
talajmivelő eszközeim

olcsó ár, **elsőrendű minőség** és czélszerű szerkezetüknel fogva országszerte legjobb hirtvének és kelendőségnek
 örvendének, minél fogva gyártmányaimra a t. gazdaságzónóság figyelmét felhívom.

Árjegyzékekkel és árajánlattal szívesen szolgálók.

Bächer Rudolf

cs. és kir. kizárólagos ekegyára

Budapest, VI. ker., Nagymező-utca 68.

Magyarországi vezérképviselő: **Szücs Zsigmond.**

„Unicum-Drill“

egytetemes sorbavetőgép sokoldalú
 használhatóságánál, czélszerű szer-
 kezeténél fogva egész Európában

a **legjobb hirtvének** és
 a **legnagyobb kelendőségnek**

örvend, minél fogva az összes eddigi
 vetőgépek között az

első helyet foglalja el.

Árjegyzék és bővebb felvilágosítással
 készséggel szolgál:

Melichar Ferencz

cs. és kir. szabadalmazott **kizárólagos vetőgépgyára**

Budapest, VI. ker., Nagymező-utca 68.

Megpróbálás vagy más gyártmánnyal való összehasonlítás végett gyártmányaimat a t. gazdaságzónóság rendelkezésére bocsátom.

Egyedüli speciális ekegyártással foglalkozó gyár az Osztrák-Magyar monarchiában.

Egyedüli kizárólag sorbavetőgépekkel foglalkozó gyár az Osztrák-Magyar monarchiában.

Wieschnitzky & Clauser's Nachf.

magkereskedés és termelés

Wien, I., Wallfischgasse 8.

**Mindennemü gazdasági magvak,
Bécsi főzelek- és virágmagvak
elsőrendü beszerzési forrása.**

Főbb cikkek:

styriai vöröshere, provencei luczerna, fűmagvak,
répamagvak, zöld- és száraz-takarmánymagvak.

Árjegyzék ingyen.

5241

Méltóságos INKEY ISTVÁN ur

Iharos berényi uradalma

F.-denesi gazdaságban

eredeti mag után termelt másodtermésü tiszta amerikai

mastadon tengeri eladó,

métermérszája 3 frírt helyben, zsák és szállítás külön lesz számítva, Csurgó vagy N.-Kiszvási vasuti állomáshoz. Megrendelések és bővebb felvilágosítások kértnek.

Gallubich Lajos urad. számtartóhoz

Iharos-Berény (Somogyom). 8218

9238 szám./tan. 897.

Győr szab. kir. város tanácsától.

Ajánlati felhívás.

Győr szab. kir. város Tanácsa közhírré teszi, hogy a város közvetlen közelében fekvő 161 kat. hold 535 négyszögöl, ugryvezett

„Mákes dülő“-i ingatlant

az ajánlattevővel együttesen meghatározandó időre haszonbérbe adja.

Zárt írásbeli ajánlatok egyezer forint bánatpénzzel vagy óvadékképes értékpapírokkal felszerelve

1898. évi márczius hó 1-ő napjának déli 12 órájáig

a város polgármesterénél adandók be.

A haszonbérleti feltételek a város gazdasági hivatalában (belvárosi városház II. emelet 1. számú ajtó) a hivatalos órák alatt betekinthetők és kaphatók.

Megjegyezzük, hogy a bérbeadandó fenti ingatlan közelében egyéb bérbevehető földek is vannak.

Győr, 1898. évi január hó 19-én.

Kiss Ferencz,

polgármester-helyettes.

5252

Fuehs Hermann

tejgazdasági edények gyára 4780

BUDAPEST,

VI. Szondy-utca 35. sz.

Edegy gyártmányaim úgy minőségben, mint ár tekintetében általános elismerésben részesülnek.

Küldés révén kiáll feladatok:

a „Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezetet”, a

„Budaörsi Budapesti Tejgyártó” egyesületet az aradi,

pécsi, stb. tejcsarnokokat

és számos nagy hazai gazdaságot.

Megerősítésükkel szívesen

szolgálok.

Telefon-szám 17—35.

Lapunk bekötési táblája

1 frt 36 krért (portamentosen)

kapható kiadóhivatalunkban.

Eladó szőlővessző.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület

„Istvánbelki immunis” homoktalajú

szőlőből a következő európai és amerikai szőlővesszők eladók:

Gyökeres európai vesszők.

<i>Olasz Ritzling</i>	5.000	drb.	ezre	16	frt.
<i>Nagy Burgundi</i>	300	»	»	»	»
<i>Tramini Piro</i>	4.000	»	»	»	»
<i>Furmáni</i>	5.000	»	»	»	»
<i>Chasselas blanc</i>	800	»	»	»	»
<i>Madelaine angevine</i>	1.200	»	»	»	»

Sima európai vesszők.

<i>Olasz Ritzling</i>	27.500	drb.	ezre	8	frt.
<i>Nagy Burgundi</i>	9.500	»	»	»	»
<i>Tramini Piro</i>	5.000	»	»	»	»
<i>Furmáni</i>	300	»	»	»	»
<i>Piros Bakar</i>	2.300	»	»	»	»
<i>Chasselas blanc</i>	2.200	»	»	12	»
croquant	1.000	»	»	12	»
rouge	3.400	»	»	10	»
<i>Mézes fehér</i>	3.900	»	»	10	»
<i>Madelaine angevine</i>	3.100	»	»	10	»
<i>Muscot vegyes</i>	2.200	»	»	12	»
<i>Ködrörke</i>	500	»	»	8	»
<i>Sat-Lörincz</i>	2.200	»	»	8	»

Gyökeres amerikai vesszők.

<i>Riparia Sauvage</i> II. osztályú	11.000	drb.	ezre	8	frt.
<i>Herbemont</i>	2.000	»	»	10	»
<i>Jaques</i>	4.000	»	»	»	»
<i>Vitalis</i>	800	»	»	»	»

Sima amerikai vesszők.

<i>Riparia Sauvage</i>	10.800	drb.	frt.	8	frt.
<i>Herbemont</i>	1.000	»	»	»	»
<i>Jaques</i>	6.500	»	»	»	»

Megrendelések az

Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgatójához**BUDAPEST, Köztelek intézőndök.** — Az elszállítás tavaszszal történik a megrendelés sorrendjében. — A megrendelésnél a vesszők fele ára előre beküldendő, hátralévő rész után pedig szedetik be. — Csomagolási és vasúti szállítási éremként 1 frt számítatik. **IGAZGATÓ.**

MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETE.

Tavaszi vetőmag árjegyzék 1898.

Van szerencsénk *tavaszi vetőmag- és műtrágya-árjegyzékünket* becses figyelmébe ajánlani, ez irányú szükségleteinek beszerzésénél. Különös gondot fordítottunk bevásárlásainknál ez évben is arra, hogy t. Gazdátársainkat teljesen megbízható *legjobb és legtisztább minőségű magyakkal* láthassuk el, és itt kötelességünknek tartjuk becses figyelmét felhívni arra, hogy *ez évben amerikai luczerna és löheremag* nagy mennyiségben fog forgalomba kerülni melynek beszerzésétől kérjük óvakodni.

Szövetkezetünk hivatása lévén a gazdaközönség érdekeit minden irányban védeni és előmozdítani, összes szükségletét, így magzükségletét is e. p. belföldi magvakat *kisáradag t. tagjaink és hazai gazdátársainktól*, külföldi magvakat pedig *megbízható külföldi termelőik és kereskedőiktől* szereztük be, káros következményekkel járó magvakat, így *amerikai luczernát és löherét nem teremtünk és forgalomba nem hozunk.*

A *heremagvak* megvilágítását saját heremagvizsgáló állomásunk eszközei és csakis a m. kir. állami vetőmagvizsgáló-állomás által *arankamentességre leplombázott-áru* lesz elszállítva. A *répa- és fűmagvak* kiadás előtt ugyan-csak fennnevezett intézetnél *csvázratási vizsgálat* alá vettetik és csak oly magvakat hozunk forgalomba, melyek magas csiraképességűek.

Vörös löhere.

(Trifolium pratense.)

Löhere vörös vagy sziyai legelőrendű erdőnyi arankamentes államilag plombozott	46
Löhere vörös elsőrendű magyar arankamentes államilag plombozott	43

Luczerna.

(Medicago sativa.)

Luczerna eredeti francia provencai nagyszemű legelő rendű arankamentes államilag plombozott	75
Luczerna eredeti olasz legelőrendű arankamentes államilag plombozott	58
Luczerna magyar első. arankamentes államilag plombozott	56

Különféle herefajok.

Bibóhere Trifolium incarnatum	26
Fehérlőhere Trifolium repens	68
Komlóhere Medicago lupulina	42
Svéd v. kóreshere Trifol. Hybridum	75
Seradella here Ornithopus sativus	26
Nyulszapuka Anthyllus vulneraria	55
Baltaczin elsőrendű Onobrychis sativus	16
Kerep, szarvas, Lotus corniculatus	110

Répa magvak.

Minden eredeti 50 kilós zsák eredeti Quedlinburgi plomballal ellátva.	
Eredeti sárga kerek Oberdorff	24
Eredeti sárga v. vörös Ekdendorff	40
Eredeti sárga olajbogyó alakú	24
Eredeti vörös óriás Mamuth	24
Eredeti sárga v. vörös buezok	20
Golden Tankard utántermés	16
Czunkorépa Vilmorin-féle	28
Murokrépa fehér zöldfejtű óriás	—
Tarlórépa Norinbergi	44

Takarmány-füvek.

Angol perje, Lolium perenne, Skóciavető hozatolt legnehezebb minőségű	25
Olasz perje, Lolium italicum, legelőrendű, nehéz és tiszta	26
Francia perje, Avena elatior	54
Árva rozsnok, Bromus inermis, eredeti orosz legkötőnőbb mag	50
Csomos chir, Daelytia glomerata	54
Jún esekesz, Festuca ovina	50
Mézi	44
Réti komócsin, Phleum pratensis	28
Tarjós czinezor, Cynosurus cristatus	110
Réti perje, Poa pratensis	56
Réti csepőtűsár, Alopecurus pratensis	115
Tarazok tipán, Agrostis stolonifera	100
Illatos borjúpázsit, Anthoxanthum odorat	120
Pelyhes czírok, Holcus lanatus	48

Takarmány-növények.

Csillagfürt fehér, Lupinus albus	9
" sárga, " luteus	9
" kék, Lupinus Augustefolius	9
Muharmag, Panicum germanicum	12
Mustármag, Sinapis alba	7
Borsó tavaszi	9
" őszi	6
Bikköny tavaszi Vicia sativa	7
" homoki Vicia villosa	15
Lóbab, Vicia faba	9
Pohánka v. hajdina	10
Paprika köles	8
Csibehur nagylevelű Spergula maxima	10
Grög széna Trigonella foenum graecum	20
Vérjűz csábjair, Poterium sanguis orba	14
Sojabab Soja hispida	10

Olajnövények magjai.

Eredeti olasz kendermag bolognai	32
Kendermag utánvetett belföldi	14
Káposzta rezepe nagyszemű I.	15
Nyári rezepe Ujseelndi eredeti	24

Lenmag rigal első évi utántermés	14
Olasz seprő czírok eredeti mag	28

Gabonaműek.

Árpa eredeti Hanna Pedigree Kwassitzből hozatott	16
Hanna árpa 1-ső évi utántermés, díjazott mag	12
Chevalier árpa 1-ső évi utántermés	11
Golden Melon árpa	10
Tavaszuha az eladóállomás	13
Montegni roz	11
Szt.-János napi roz	—
Zab Duppani	10
" szép minőségű belföldi	7.50

Műtrágyák.

Árak 100 kilónként az Budapest

Csontliszttal superfoszfát, tiszta csontliszttől készült 16-18% vízben oldható foszforsavtartalommal kiló %	— 26
Ásványi superfoszfát 16-18% vízben oldható foszforsavtartalommal kiló %	— 25
Thomassalak eredeti Höyermann-féle 18-20% foszforsavtartalommal	3
Amoniak superfoszfát 10-12% foszforsav, 3-5% amoniak	6
Superfoszfátgyps 4-5% foszforsavtartalom, zsák nélkül	2.50
Chilissátróm 15-16% légenyártalommal	12
Légenyártott marhatrágyaőrölt állapotban az Arad	1.80
Trágyagyps zsák nélkül	1

Teljes vasuti kocsiakományokra, az otáni vasutállomások, külön ajánlat tételek,

Mint hogy a magyar, osztrák és németországi műtrágyagyárosok közt csontliszttel és ásványi superfoszfátra kartell áll fenn — egyenlő ármegeállapítás mellett, mely a közérdeklőkre is kötelező — kérjük szövetkezetünket előnyben részesíteni.

